

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Bc. Michaela Kellerová

Ženský sebevražedný terorismus

Diplomová práce

Praha 2015

Autor práce: **Bc. Michaela Kellerová**

Vedoucí práce: **PhDr. Radana Makariusová, PhD.**

Rok obhajoby: 2015

Bibliografický záznam

KELLEROVÁ, M. *Ženský sebevražedný terorismus*. Praha, 2015. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. 75 s. Vedoucí diplomové práce PhDr. Radana Makariusová, PhD.

Abstrakt

Cílem práce je analyzování hlavních motivů ženských sebevražedných atentátnic u Čečenských vdov a Tamilských tygřic. Pro svou práci jsem zvolila empiricko-analytickou metodologii a metodologii komparativní případové studie. V obou případech se studie nejprve zabývají historickými okolnostmi, za kterých daná skupina vznikla, postavením a rolí žen v tamější společnosti, motivací vedoucí k útoku, jejich cíli a posléze uvádím příklady nejvýznamnějších útoků spáchaných členkami dané teroristické skupiny. Z výzkumu vyplývá, že ani v jednom případě se nejedná pouze o jeden motiv, ale nýbrž o multi-kauzální jev. U Černých vdov se jedná převážně o motivaci náboženskou a světskou, konkrétně o osobní motivaci z důvodu smrti blízké osoby, kterou chtějí pomstít. U Tamilských tygřic je hlavní motiv separatistický, kdy se snaží získat práva pro tamilskou minoritu a dosáhnout vytvoření nezávislého státu Ílamu. I navzdory geografické vzdálenosti a rozdílnosti náboženského vyznání se dají najít stejné ryse u obou skupin. U obou skupin lze spatřovat genderový rozměr – snahu žen vyrovnat se mužům.

Abstract

The aim of this thesis is to analyze the major themes of female suicide bombers in Chechen widows and Tamil Tigers. For my thesis I chose empirical-analytical methodology and methodology of comparative case studies. In both cases, the first studies dealing with the historical circumstances under which the group is established, the status and role of women in society there, leading motivation to attack their targets and then mention the most important examples of attacks perpetrated by members of the terrorist group. Research suggests that in neither case is not only one motive, but rather

a multi-causal phenomenon. Black widows are predominantly motivated by religious and secular motives, specifically the personal motivation because of the death of a loved one, they want revenge. In Tamil Tigers is the main motive separatist when trying to get the rights for the Tamil minority and achieve an independent state of Eelam. Despite the geographical distance and differences in religion can be proportioned to find the same in both groups. Both groups can be seen as a gender dimension - women's efforts to deal with men.

Klíčová slova

Sebevražedný terorismus, Terorismus, Černé vdovy, Tamilské tygřice, Motivy, Čečensko, Srí Lanka

Keywords

Suicide terrorism, Terrorism, Black Widows, Tamil Tigers, Themes, Chechnya, Sri Lanka

Rozsah práce

Počet znaků: 117 224

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 5.5. 2015

Bc. Michaela Kellerová

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala mému vedoucímu bakalářské práce PhDr. Radaně Makariusové, PhD. za její cenné rady, připomínky a pomoc při psaní mé diplomové práce.

Obsah

ÚVOD	3
1 SEBEVRAŽEDNÝ TERORISMUS	6
1.1 TERORISMUS	6
1.2 SEBEVRAŽEDNÝ TERORISMUS	8
1.3 HISTORIE SEBEVRAŽEDNÉHO TERORISMU	9
1.4 PROFIL SEBEVRAŽEDNÉHO ATENTÁTNÍKA/ATENTÁTNICE	11
2 ŽENSKÝ SEBEVRAŽEDNÝ TERORISMUS.....	13
2.1 MOTIVACE	14
2.1.1 Náboženské motivy	15
2.1.2 Politické motivy	17
2.1.3 Osobní motivy.....	17
2.1.4 Motiv emancipace	19
2.2 ORGANIZAČNÍ VÝHODY ŽEN	20
2.3 VÝCVIK ÚTOČNIC.....	21
2.4 TERORISTICKÉ ORGANIZACE VYUŽÍVAJÍCÍ ŽENY	23
2.4.1 Organizace v Palestině.....	24
2.4.2 Organizace v Turecku	25
2.4.3 Organizace v Libanonu	26
3 ČERNÉ VDOVY	27
3.1 RUSKO – ČEČENSKÝ KONFLIKT	27
3.2 ROLE ŽENY V ČEČENSKÉ SPOLEČNOSTI	29
3.3 PROFIL	31
3.4 MOTIVACE.....	32
3.5 TAKTIKA A ZBRANĚ	35
3.6 CÍLE ÚTOKŮ	36
3.6.1 Divadlo Dubrovka	37
3.7 BESLANSKÝ MSAKR.....	38

4	TAMILSKÉ TYGRŮICE	41
4.1	SRÍLANSKÝ KONFLIKT	41
4.2	ROLE ŽENY VE SRÍLANSKÉ SPOLEČNOSTI	44
4.3	PROFIL	47
4.4	MOTIVY	48
4.5	TAKTIKA A ZBRANĚ	49
4.6	CÍLE ÚTOKŮ	50
5	KOMPARACE	52
6	ZÁVĚR	55
	SUMMARY	58
	POUŽITÁ LITERATURA	60
	PROJEKT DIPLOMOVÉ PRÁCE	67

Úvod

Počet teroristických útoků roste a jsou jednou z nejextrémnějších metod používaných teroristickými skupinami, ohrožující životy nevinných lidí a přinášející destruktivní psychologické a sociální důsledky pro obyvatelstvo. Problematika sebevražedných útoků je nesmírně důležitá, neboť abychom byli schopni zabránit páchání sebevražedných útoků, musíme nejprve pochopit mysl, motivy a strategii daného atentátníka či atentátnice.

V posledních deseti letech se čím dál tím více setkáváme s ženskou participací na teroristických činech. Žena je považována za bytost křehkou a mírumilovnou, a proto zde dokonale funguje moment překvapení, kdy není nikým nepodezřívána. Ženy jako teroristky využívají nespočet výhod – menší riziko důkladné tělesné prohlídky či možnost skrýt nálož za volný šat. Podle statistik, ženské sebevražedné mise činí zhruba 3% všech úspěšně provedených misí. Ačkoliv se to zdá jako relativně malé procento, má to větší dopady, které činí účast žen na teroristických aktivitách důležitým problémem. Je to jev se silným veřejným odrazem, který vyvolává pozornost médií a široké veřejnosti.

Vztah mezi pohlavím a násilným chováním je složitý a nejlépe ho pochopíme v širším společenském kontextu. Jak afghánský učenec Amy Caiazza poukázal, tak kolektivní zanedbání péče žen v Afghánistánu byla promarněnou příležitostí předvídat, nebo dokonce znemožnit události z 11. září 2001. Společnosti, které tolerují a dokonce podporují násilí páchané na ženách v průběhu historie ukázaly, že mají tendenci být násilné i v jiných směrech. Nicméně spojení, pokud existuje, mezi násilím páchaného na ženách a násilím obecně je stále předmětem výzkumů. Analýza a vyhodnocení genderového násilí je výzvou – média a každodenní diskurz stále vnímá ženy spíš jako oběti násilí, než násilnice.

Cílem práce je definování a zanalyzování motivů sebevražedných útoků spáchaných ženskými útočnicemi ze dvou významných teroristických skupin – čečenské Černé vdovy a Tamilské tygřice působící na Srí Lance. Cílem je jednotlivé studie rozebrat a následně zjistit shodné prvky v obou případech a tím poukázat na skutečnost, že i přes geografickou vzdálenost, etnickou či náboženskou odlišnost je ženský sebevražedný terorismus fenoménem majícím mnoho shodných prvků.

Vznik a působení Černých vdov je zakořeněno v rusko-čečenském konfliktu, který probíhá již od přelomu 18. a 19. Století. Přímá participace žen v povstaleckých

jednotkách je zmiňována v první čečenské válce (1994-1996). Do konce roku 2004 ženy provedly 22 z 27 teroristických útoků v rámci rusko-čečenského konfliktu. Působení Tamilských tygřic je v rámci srílanského konfliktu, které má etnicky založené rozepře mezi sinhálskou majoritou a tamilskou minoritou. V rámci tamilské menšiny se zformovalo hnutí Tygři za osvobození tamilského Ílamu (LTTE). Tamilští tygři/ce se za použití sebevražedných útoků domáhají jednání s vládou, aby uznala jejich samostatnost. Organizace má nejpočetnější zapojení žen do teroristické sebevražedné činnosti.

V hlavní části práce se zabývám analýzou Čečenských vdov a Tamilských tygřic. Ke splnění tohoto cíle používám formu případové studie, kterou aplikuji na obě výše zmíněné skupiny. V obou případech se studie zabývají historickými okolnostmi, za kterých daná skupina vznikla, postavením a rolí žen v tamější společnosti, motivací vedoucí k útoku, jejich cíli a posléze uvádím příklady nejvýznamnějších útoků spáchaných členkami dané teroristické skupiny.

Pro svou práci jsem zvolila empiricko-analytickou metodologii a metodologii komparativní případové studie. V úvodní kapitole se věnuji definování sebevražedného terorismu, jeho historii a následně nastíním možný profil sebevražedného atentátníka. V další kapitole se zaměřuji již výhradně na ženský sebevražedný terorismus, kde rozebírám možné motivy vedoucí ženy k teroristickým činům. Součástí této kapitoly je i podkapitola o výcviku atentátnic a výčet organizačních výhod, které ženy atentátnice poskytují své organizaci. V poslední části kapitoly se zabývám nejvýznamnějšími teroristickými organizacemi praktikujícími sebevražedný terorismus a využívající ženy jako atentátnice. Následují dvě případové studie, kde zohledním všechny faktory dané teoretickým přístupem. Pro studii jsem si zvolila teoretický přístup Multidimensional approach, který lze charakterizovat jako strukturu v rámci několika faktorů. Prvním faktorem je individuální jedinec, druhý faktor představuje společnost v úzkém kontextu s prostředím a třetím faktorem je organizace působící v rámci daného prostředí. Do struktury obsahující prostředí můžeme zařadit jevy jako výskyt chudoby v dané společnosti, míru dosažení politické svobody nebo projevy a vliv náboženství. Jedná se o prokázání sociokulturních a socioekonomických faktorů v rámci zkoumané společnosti a jejich vliv a souvislost se sebevražednými atentáty. Organizační dimenzi bude tvořit skupina či mateřská organizace. Poslední dimenzí jsou především vlastní motivy jedince, které ho směřují ke spáchání teroristického útoku. Hlavní doplněk této teorie je poté výzkum vzájemným interakcí a propojení jednotlivých faktorů.

Získané podklady použiji pro finální komparaci dvou studií a potvrdím, či

vyvrátím správnost formulovaných hypotéz: *Čečenské vdovy jsou motivovány sekulárně i nábožensky. Tamilské tygřice jsou motivovány nacionalisticky. I přes geografickou vzdálenost případů, etnickou a náboženskou rozdílnost mají zkoumané případy shodné prvky.*

Při zpracování tohoto tématu jsem pracovala zejména s anglickými zdroji, které byly často k nalezení na internetu. V českém jazyce jsem nenašla natolik podrobné publikace, které by se zaměřovaly výhradně na ženský sebevražedný terorismus. Terorismem se obecně zabývá spousta autorů, avšak ženským sebevražedným terorismem již nikoli.

1 Sebevražedný terorismus

1.1 Terorismus

Terorismus má mnoho různých aspektů – historický, filozofický, politický, právní, psychologický a kulturní. Navíc existují určité vazby mezi terorismem a dalšími formami násilí, jako je kriminalita, povstání, revoluce a válka. Proto je nutné přistupovat k terorismu z interdisciplinárního hlediska. V konečném důsledku však z pravidla následky teroristických útoků pocítí obyčejní lidé. Zvláště v posledních letech je to zřejmé.

Je velmi složité se dohodnout na nějaké obecně platné definici terorismu, existuje zde mnoho faktorů, které třeba zvážit a vzájemně porovnat jejich důležitost v rámci konečného vymezení pojmu. Uvedu zde pár příkladů obecně přijímaných definic terorismu.

„V současnosti se za terorismus označují takové akty teroru, které vycházejí od vládních protivníků. Rozsah činností, jež tento termín zahrnuje, je velmi široký, můžeme však vyjmenovat čtyři hlavní formy: úkladné vraždy a atentáty, bombové útoky, držení jednotlivců jako rukojmí, a v nedávné době také únosy letadel...“¹

„Terorismus, politické násilí zaměřené na vládu, ale často ohrožující i řadové občany. Jeho cílem je vytvořit atmosféru strachu, v níž by vláda splnila požadavky teroristů...“²

„Jde o předem připravené a promyšlené násilí, směřované proti nezúčastněným osobám, jehož smyslem je vyvolat strach jako prostředek k dosažení a splnění politických, náboženských nebo ideologických požadavků a cílů. Z poněkud jiného zorného úhlu – ale stejně výstižně – lze terorismu přisoudit podobu ekvivalentu válečných zločinů v době míru.“³

„Terorismus je úmyslné, politicky motivované použití násilí proti civilním cílům (i vojenským), jehož se dopustí nestátní (nebo utajovaní) aktéři zpravidla s cílem ovlivnit mínění veřejnosti.“⁴

¹ Oxfordský slovník světové politiky, 2000; cit. dle MIKA, Otakar J. *Současný terorismus: řešení krizových situací*. 1. vyd. Praha: Triton, 2003. s. 20.

² Blackwellova encyklopedie, 2000 dle MIKA, Otakar J. *Současný terorismus: řešení krizových situací*. 1. vyd. Praha: Triton, 2003. s. 20.

³ Terorismus. *Bezpečnostní informační služba*. [online]. Praha: BIS [cit. 2015-03-10]. Dostupné z: <http://www.bis.cz/terorismus.html>

⁴ MAKARIUSOVÁ, R. *Terorismus, Globální terorismus a éra Al-Káidy*, Praha: MUP, 2013, s. 16

Terorismus je tedy chápán jako forma organizovaného násilí obvykle zaměřeného proti nezúčastněným osobám za účelem dosažení politických, kriminálních, nebo jiných cílů. Teroristické metody se vyznačují vysokou nebezpečností, bezohledností a brutalitou. Jejich výběr a použití jsou podmíněny snahou o vyvolání maximálního psychologického efektu. Násilí používané teroristy není důsledkem okolností, ale jeho použití je vykalkulováno tak, aby vyvolalo pocit strachu a ohrožení u co nejširšího okruhu lidí. Zaměřuje se proti osobám, které v podstatě s cíli, které teroristé kladou, nemají nic společného a nemohou jejich dosažení nijak ovlivnit.⁵

Využívání teroristických praktik je často dáno ryze pragmatickým kalkulem: nejsou-li teroristé technicky schopni dosáhnout svým cílů pouze vojenskými prostředky, resp. na bitevním poli, potom donutí společnost, aby v zájmu zajištění vlastní bezpečnosti přiměla svou vládu učinit to místo nich – v tom, aby přiměli společnost napadeného udělat namísto teroristů to, čeho nemohou vzhledem ke své slabosti docílit sami, spočívá hlavní poslání teroristů. Primárním, i když nepřímým terčem teroristů je větší pospolitost lidí – skupina, režim, či celá společnost, proti nimž je útok veden a jejichž způsob uvažování a chování má ovlivnit.⁶

⁵ MIKA, Otakar J. *Současný terorismus: řešení krizových situací*. 1. vyd. Praha: Triton, 2003. s. 32.

⁶ SOULEIMANOV, Emil a BELFER, Mitchell A. *Terorismus: pokus o porozumění*. vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2010. s. 40 – 41.

1.2 Sebevražedný terorismus

Sebevražedný terorismus se stal v prvním desetiletí tohoto století fenoménem a obrovskou bezpečnostní hroznou pro celý svět. Můžeme jej označit jako určitou podkapitolu pojmu terorismus, jehož projevy krutosti a nelítostného zabíjení jsou téměř stejně staré, jako lidstvo samo. S tímto jevem jsme se mohli setkat, ať už šlo o teror ze strany vládnoucí třídy nebo boj proti ní. Nelze však opomíjet i různé druhy ideologického boje.

Není to pouze problém určité oblasti, regionu či náboženského přesvědčení. Nicméně platí, že v současném islámském světě se stala metoda využívání sebevražedných útoků nejčastější ve srovnání s ostatními vojensko-politickými konflikty a etno-náboženskými regiony.⁷ Často útok představuje jakýsi spouštěcí bod, po kterém přichází nekontrolovatelný sled událostí. Teroristé mají dopředu vše dobře promyšlené tak, aby se alespoň částečně pozměnily hranice směřování politické situace.

Ariel Merari ve své studii definoval sebevražedný terorismus následovně: „*Sebevražedný útok má v úmyslu dosažení politického cíle, je prováděn mimo rámec konvenční války, v níž útočník úmyslně zabije sám sebe za účelem zabíjení ostatních.*“⁸ V případě sebevražedného terorismu se nesleduje pouze nátlak na cílovou skupinu či jednotlivce, jde zde i o nevinné diváky.

Sebevražedný terorismus – tak jak se v posledních letech objevil – má řadu taktických výhod. Odpadá nákladná příprava únikových cest, což zjednodušuje organizaci i plánování a snižuje náklady. Klesá možnost dopadení útočníka, čímž roste bezpečnost pro skupinu, k níž útočník patřil a která mu poskytla organizační zázemí. Teroristé-sebevrazi nejsou pomatenci, nevzdělanci ani chudáci. Neobětují se, protože nemají co ztratit. Americký psycholog a antropolog Scott Atran líčí průměrného teroristu jako člověka mladého, svobodného, tu více, tu méně nábožensky založeného, většinou solidně vzdělaného a pevně integrovaného v komunitě.⁹

Vyvolání strachu lze charakterizovat jako základní stavební kámen pro teroristy plánující sebevražedné útoky. Tento přirozený lidský pocit pracuje v tomto případě ku prospěchu teroristů. Strategie založená na vyvolávání nervozity, úzkosti a obav u lidí je zásadní. Na druhou stranu si toho je stát, který zde představuje napadenou

⁷ SOULEIMANOV, Emil a kol. *Terorismus: pokus o porozumění*. vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2010. s. 182.

⁸ MERARI, A. *Driven to Death*. OUP: USA, 2010.

⁹ MIKA, Otakar J. *Současný terorismus: řešení krizových situací*. 1. vyd. Praha: Triton, 2003. s. 41.

jednotku, dobře vědom. Je zde snaha ze strany teroristů, označit stát či samotnou společnost za destabilizovanou jednotku bez autority. To dobře reflektuje výrok bývalého amerického prezidenta Billa Clintona: „*Teroristé nás chtějí zastrašovat, chtějí dosáhnout toho, abychom měli strach se ráno probudit, abychom měli strach z budoucnosti, abychom měli strach ze sebe navzájem.*“

Sebevražedné útoky v období mezi 1980-2003 představovaly 3% všech teroristických akcí a 48% všech smrtelných obětí. Tyto způsoby útoků počaly stoupat z průměrně třech ročně v 80. letech až dosáhly téměř na padesát v roce 2005. Přes 300 sebevražedných útoků v 16 zemích – v Afghánistánu, Čechensku (Rusko), Číně, Indonésii, Iráku, Kašmíru/Jammu (Indie), Keni, Maroku, Pákistánu, Palestině/Izraeli, Saudské Arábii, Šri Lance, Tunisku, Turecku, USA a v Jemenu - si vyžádalo životy více než 5 300 osob a přes 10 000 zraněných osob. A jak známý antropolog Scott Atran a ostatní odborníci uvedli, 75% všech známých sebevražedných akcí bylo uskutečněno po teroristickém útoku na USA dne 11.zář 2001.¹⁰

1.3 Historie sebevražedného terorismu

Fenomén sebevražedných útoků nemůže být plně pochopen bez jeho zařazení do hlubšího historického kontextu. Sebeobětování v zájmu „vyšších principů“ není v dějinách lidstva neobvyklé a samotné sebevražedné útoky již mají dlouhou historii. S touto formou terorismu se přinejmenším setkali již staří Římané na Blízkém východě.

Mezi prvními skupinami, kteří byli důkladně prozkoumány patří Muslimští Assasíni působící mezi lety 1090-1275. Publicitu si členové skupiny zajišťovali tím, že útočili na prominentní osoby, zejména úředníky a své útoky pořádali vždy na veřejných místech, většinou ve svaté dny. Dále je možné zmínit útoky muslimů v Asii v průběhu 18.,19. a počátkem 20. století, které byly zaměřeny na Indii, Filipíny a Sumatru. Zde byla jasným motivem snaha o šíření strachu mezi evropskými koloniálními silami.¹¹

S vynálezem dynamitu na konci 19. století, se použití výbušnin při teroristických útocích stalo všeobecně oblíbenou metodou, a to i v případě sebevražedných akcích. Paradoxní je, že s rozvojem lepších výbušnin a způsobem jejich

¹⁰ STEINHÄUSLER, Friedrich. Teroristické hrozby členským státům NATO – bestiálnost. *NATO Review* [online]. 2007, 1. vyd. [cit. 2015-3-10]. Dostupné z: <http://www.nato.int/docu/review/2007/issue1/czech/art4.html>

¹¹ CRONIN, Audrey Kurth. *Terrorists and Suicide Attacks*. [online]. CRS Report for Congress: The Library for Congress. 2003. s. 3 – 4. [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://fas.org/irp/crs/RL32058.pdf>

odpalu došlo ve 20. století k poklesu sebevražedných útoků. Lepší technologie způsobily, že již nebylo potřeba obětovat člena organizace. Výbušnina mohla být odpálena na dálku. Technologický pokrok v oblasti rozvoje letadel, nákladních automobilů apod. ve 20. století ovšem poskytl potencionálním sebevražedným útočníkům mocnou zbraň v podobě nesmírně zesíleného účinku jejich obětování, ať již pro vojenský nebo teroristický účel.¹²

S opravdovými sebevražednými útoky, a to vojenského i teroristického rázu, se setkáváme především v 80. letech. Občanská válka Libanonu přinesla množství příkladů velice efektivních sebevražedných útoků, jejichž aktéry byli zpočátku příslušníci šíitských hnutí Hizballáh a Amal. Za úplně první sebevražedný útok je považováno zničení irácké ambasády v Bejrútu roku 1981 pomocí vozidla naplněného výbušninami. Při výbuchu zahynulo 61 lidí a přes 100 jich bylo zraněno. Téměř ve stejný čas, podobné auto s výbušninami explodovalo v oblasti francouzského peace-keeping areálu. Dalším známým útokem je série útoků proti americkým a francouzským cílům v Libanonu, které provedl Hizballáh v roce 1983. Útoky si vyžádaly stovky obětí a vedly ke stažení mezinárodních jednotek z této oblasti, což u teroristů vyvolalo dojem, že tato metoda funguje. To přímo vybízelo k opakování a následování dalšími teroristickými organizacemi operující na Blízkém Východě, ale i v jiných problematických světových regionech.¹³

Právě tyto útoky nepřímo vedly k zahájení krvavé kampaně organizací Tygři za osvobození tamilského Ílámu (LTTE), kteří od roku 1987 zahájili vlnu bezprecedentních a namnoze úspěšných sebevražedných atentátů na Srí Lance a v Indii. Skupina usmrtila stovky civilistů, vojáků a vysokých armádních představitelů a dokonce se jí podařilo dvakrát zabít velmi významné představitele svých nepřátel – bývalého indického premiéra Radžíva Gándhího v roce 1991 a srílanského prezidenta R. Premadasu v roce 1993. Nutno také podotknout, že během irácko-iránské války v letech 1980-1988 poslal iránský revoluční režim na frontu tisíce skutečných sebevražedných dobrovolníků, kteří s vědomím jisté smrti podpořili válečné úsilí iránské teokracie, kupříkladu probíháním minových polí.¹⁴

¹² RADĚJ, T. Sebevražedný terorismus: kult mučedníka v islámu. In: SOULEIMANOV, Emil (ed) *Terorismus: pokus o porozumění*. vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2010. s. 184.

¹³ CRONIN, Audrey Kurth. *Terrorists and Suicide Attacks*. [online]. CRS Report for Congress: The Library for Congress. 2003. s. 3 – 4. [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://fas.org/irp/crs/RL32058.pdf>

¹⁴ RADĚJ, T. Sebevražedný terorismus: kult mučedníka v islámu. In: SOULEIMANOV, Emil (ed) *Terorismus: pokus o porozumění*. vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2010. s. 185.

Částečný seznam teroristických skupin, které aktivně používaly nebo používají sebevražedné útoky, zahrnuje např. Hamás, LTTE, Kurdskou skupinu pracujících z Turecka (PKK), Al-Ansar Mujahidin v Čečensku, Palestinský islámský džihád, al-Aqsa mučednické brigády z hnutí Jásira Arafata – Fatah, Lashkar-e-taiba Pakistánu. V nynější době můžeme pozorovat rostoucí počet sebevražedných útoků, jak na mezinárodní úrovni, tak v první řadě proti Spojeným státům americkým a jejich spojencům. To může mít významné důsledky pro jejich budoucí bezpečnost, jelikož i po třiceti letech na scéně má sebevražedný terorismus image neporazitelné zbraně.

1.4 Profil sebevražedného atentátníka/atentátnice

Mnozí lidé se mylně domnívají, že do teroristické organizace s cílem spáchat sebevražedný útok vstupují pouze lidé s psychopatickými sklony, nevzdělanci a podobně. Pod vlivem zmatku a rozhořčení, které v nás vyvolávají teroristické útoky, odmítáme myšlenku, že by jejich vykonavatelé mohli být normálními a obyčejnými lidmi. Dosavadní poznatky ale naznačují, že u většiny teroristů nenajdeme v jejich chování nějakou patologickou nebo duševní poruchu.

Nalézt charakteristiky obecně platné pro všechny teroristy je velmi obtížné, ne-li nemožné, stejně jako vysvětlit, proč se pouze část lidí, s určitými charakteristikami (věk, pohlaví, majetkové poměry, příslušnost k určité třídě apod.) přiklání k terorismu, a jiná ne. Mnohé studie dospěly k názoru, že typický psychologický nebo demografický profil sebevražedného teroristy neexistuje. Někteří odborníci se domnívají, že nalézt společné jmenovatele u sebevražedných atentátníků je téměř nemožné, neboť se vyskytují snad na všech kontinentech, mají odlišné kulturní hodnoty, politické zázemí apod. Za typický profil atentátníka byl považován mladý muž, obvykle chudý, nepříliš vzdělaný, svobodný a především toužící po pomstě. Ale nedávné události ukázaly, že tomu tak nemusí být.

Analytici si všimli, že pozitivní postoj k politickému násilí je dobře patrný u osob mladších 17 let (14,5%), zvyšuje se v populaci do 24 let (14,9%) a následně klesá u věkové kategorie 64 let (6%). Kromě věku hraje roli i vzdělání. Procentuální podíl sebevražedných atentátníků se zvyšuje s úrovní vzdělání: 8,3% těch co mají jen základní školy ve srovnání s 12,8% těch, co mají vysokoškolské vzdělání. Dále většina sebevražedných atentátníků pochází ze zcela průměrného ekonomického zázemí (ovšem někteří atentátníci byly i z uprchlických táborů). Scott Atran uvádí, že organizace rády

do svých řad přijímají adepty s vyšším vzděláním, neboť ty jsou ochotnější zapomenout na své nynější dobré postavení a obětovat jej pozdějším ziskům.¹⁵

Podle jednoho z „všeobecných modelů teroristy“ lze tedy teroristu charakterizovat jako: mladší třiceti let; aktivně zaměřený; má vysokoškolské vzdělání; příslušník bohaté nebo střední třídy; často vyškolený v oboru medicíny, práva, inženýrství; samotář; věří ve vlastní morální nadřazenost; oddaný idejím a vůdcům; sofistikovaný; bez lidských emocí.¹⁶¹⁷

Co se týče žen, tak sebevraždnými teroristkami mohou být jak velmi mladé dívky, které se dostaly do teroristické organizace už jako děti, tak i ženy, kterým bylo přes padesát let. Některé byly vdovy, které přišly o své blízké a jiné nebyly nikdy vdané. Některé jsou nezaměstnané a některé měly před vstupem do teroristické organizace velmi dobré zaměstnání. Ve většině případů ženy pocházely z velmi chudých poměrů, ale někdy pocházely i z vyšší střední třídy.¹⁸

¹⁵ ZEDALIS D.D. *Female Suicide Bombers* [online], Carlisle: Strategic Studies Institute, 2004, s. 8., [cit. 2015-3-15]. Dostupné na: <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdffiles/PUB408.pdf>

¹⁶ SMOLÍK, Josef. Teroristé: psychologie nesmiřitelných, *Psychologie Dnes*, 2006, Praha: Portál, roč. XII, č. 7-8, s. 16-18.

¹⁷ MAREŠ, Miroslav. *Terorismus v ČR*, 2005. Brno: Centrum strategických studií s. 46

¹⁸ ZEDALIS D.D. *Female Suicide Bombers* [online], Carlisle: Strategic Studies Institute, 2004, s. 8., [cit. 2015-3-15]. Dostupné na: <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdffiles/PUB408.pdf>

2 Ženský sebevražedný terorismus

Domněnka, že sebevražedný terorismus je čistě mužskou záležitostí, už dávno neplatí. Současná situace je zcela opačná. Aktivní zapojení žen v teroristických organizacích je novodobý fenomén, který bude ještě sílit. Otázkou zůstává, proč byla ženám dána možnost aktivní participace, namísto jejich tradičních rolí, spojeným se starostí o domácnost a potomky? Co motivuje křehkou ženskou bytost k tomu, aby se zabitím sebe sama usmrtila i jiné?

Zapojením žen do sebevražedných útoků způsobilo a stále působí jako velice znepokojivé téma. Mnoho organizací využívá práce ženy. Důvodem jsou výhody pro organizaci, které jim jako teroristka nabízí. Naskytá se v tomto případě myšlenka, že se již organizace nelimitují pouze na své rekruty, ale že do samotného dění vstupuje širší společnost. Ženy jsou vnímány jako matky, tedy ty co dávají život. Proto vztah žen se sebevražednými útoky je poněkud znepokojivé a překvapivé.

Podle mnohých teorií mezinárodních vztahů si ženy na rozdíl od mužů vybírají spíše mírové prostředky pro řešení konfliktů. Ženy jsou v postoji ke konfliktu více klidnější, tolerantnější a jsou rovněž více nakloněny vyjednáváním a kompromisům. Co se dříve zdálo nepravděpodobné, z důvodů pohlížení na ženu jako na oběť války než na pachatele, ženy se nyní hrají hlavní roli v konfliktech tím, že se stávají sebevražednými atentátnicemi, které používají své tělo jako roznětky pro nálože upevněné kolem pasu. Výbušnina je často skrytá pod oděvem a tím, že žena vypadá jako těhotná není tolik podezřelá. Tato výhoda žena se rozšířila obrovskou rychlostí a dnes je z ní fenomén. Více než 17 teroristických organizací na Středním východě, Srí Lance, Turecku a Čečensku začalo používat sebevražedné atentáty a poloviny nich se účastní ženy.¹⁹

Jestliže se rok 1983 považuje za počátek sebevražedného terorismu, pak roku 1985 je zaznamenán první útok spáchán ženou. Atentátnicí byla tehdy sedmnáctiletá Libanonská dívka jménem Sana's Mehaydali, která byla poslána Syrskou socialistickou národní skupinou (SSNP), aby se odpálila v blízkosti izraelského konvoje v Libanonu. Pod taktovkou SSNP bylo provedeno celkem 12 sebevražedných útoků a šesti z nich se účastnily ženy.²⁰

¹⁹ BLOOM, Mia. *Dying to Kill: The Allure of Suicide* [online], New York: Columbia University Press, 2005, s. 142, [cit. 2015-03-15]. Dostupné na: <http://site.ebrary.com/lib/cuni/reader.action?docID=10183611>

²⁰ BLOOM, Mia, *Female Suicide Bombers: a global trend* [online], Deadulus: Winter, 2007, s. 94. [cit. 2015-03-15]. Dostupné na: <http://www.mitpressjournals.org/doi/abs/10.1162/daed.2007.136.1.94#.VRqEzFxZEuQ>

Statistiky se liší v počtech sebevražedných útoků, ale zdá se, že mezi lety 1985 a 2006 zde bylo více 220 ženských atentátnic, což představuje téměř 15% z celkového počtu sebevražedných atentátníků z celého světa. V posledních letech počet žen zapojených do útoků se dramaticky zvýšil a způsobil zvýšení celkového počtu sebevražedných případů.²¹

2.1 Motivace

Co vede ženy ke spáchání sebevražedných útoků? Hlediskem zkoumání jsou především osobní a různé okolnosti, v krátkých i dlouhých časových úsecích, které ve finální fázi vedly ke spáchání sebevražedných útoků. Otázka motivů, proč se ženy uchylují k sebevražedným útokům, je předmětem noha diskusí. Část teoretiků tvrdí, že ženy teroristky motivují psychologické podněty nebo se pouze chtějí pomstít za nějakou osobní tragédii. Tomuto odporují jiní teoretici, kteří jako motiv teroristického útoku vidí snahu teroristek dosáhnout rovnosti mezi muži a ženami, neboť teroristky z velké části žijí ve společnostech či kulturách, které jsou patriarchální a jsou tedy zcela podřízeny mužům. Spáchat sebevražedný útok je pro tyto ženy způsobem jak na sebe upozornit a pokus o vymanění se z mužské nadvlády.²²

Existuje i část teoretiků, kteří se domnívají, že sebevražedné teroristky jsou motivovány stejným způsobem jako mužští sebevražední útočníci. Stejným motivem pro obě skupiny je dle jejich názoru nacionalistický či přesněji řečeno náboženský fanatismus. V důsledku je tedy jasné, že teroristické organizace zaměstnávají ženy v podstatě nabízejí významné výhody a mohou představovat v jistém smyslu i jakousi jinou formu gender útlaku, neboť profitují z toho, že je ženy potřebují. Ve většině případu pomáhají ženy teroristickým skupinám jinou a méně viditelnou cestou. Hrají velmi důležitou sekundární roli v podpoře mužských teroristů a růstu a vzdělávání nových generací teroristů.

Motivace, které mají ženy pro spáchání sebevražedných útoků jsou různé. Není dokonce ojedinělé najít více navzájem si odporujících motivů u jedné atentátnice. Příkladem může být atentátnice Thouriu Khamour, která byla zatčena roku 2002. Patří

²¹ SPECKHARD, Anne. *The Emergence of Female Suicide Terrorism* [online]. Washington DC: Georgetown University Medial Center, 2008, s. 997. [cit. dne 2015-03-15]. Dostupné na: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10576100802408121#.VRqFOFxZEuQ>

²² RIAZ, Hassan. *What motivates the suicide bombers?* [online]. Yale: MacMillan center, 2009. [cit. dne 2015-03-16]. Dostupné na: <http://yaleglobal.yale.edu/content/what-motivates-suicide-bombers-0>

k jednomu ze zkoumaných subjektů ve věku mezi dvaceti až šestadvaceti lety, se kterými byly prováděny rozhovory. Vybrané ženy byly svobodné a vzaty do vazby dříve, než stihly provést naplánované útoky. Thouria byla vyslýchána několikrát během let 2002-2004. V těchto rozhovorech zmiňuje několik různých motivů a způsobů jak byla rekrutována pro misi. V prvním rozhovoru zmiňuje osobní motivy, díky nimž chtěla sebevražedný útok spáchat. Jednalo se o velký psychický tlak a celkové duševní utrpení. Hlavním spouštěčem bylo odmítnutí její rodiny, která si nepřála, aby si vzala muže, kterého Thouria milovala. Dívka následně považuje tuto skutečnost za zničení její šance se vdát a rozhoduje se pro spáchání sebevražedného útoku jako pomsty za to, co ji překazila rodina. Během pozdějších rozhovorů, kdy strávila delší čas se svými spoluvězeňkyněmi se z ní stala agresivní dívka, která kompletně změnila svůj příběh ve kterém se již nenašly žádné zbytky osobních motivů. Tvrdila, že hlavním tématem jejího života byl boj proti Izraelské okupaci a do mise se přihlásila proto, aby mohla obětovat sama sebe pro Palestinu zabitím mnoha Židů. Z dívky, která trpěla rozhodnutím své rodiny, se stává odhodlaná bojovnice za Palestinu a islámské národní boje, která chtěla spáchat čin proti sionistickému nepříteli.²³

2.1.1 Náboženské motivy

V rámci páchaní sebevražedného terorismu je náboženský motiv tím nejcitlivějším. Ohrožení náboženského vyznání je podle islámských fundamentalistů velkou hrozbou pro současný i budoucí arabský svět. Sebevražedný terorismus, páchaný ve jménu náboženství, může mít velmi silný dopad, protože náboženští fanatikové jsou většinou silně přesvědčeni o své pravdě a snaží se o to, aby ji vnutili i ostatním lidem.²⁴ Islámský fundamentalismus je v současnosti jednou z nejdynamičtějších a nejnebezpečnějších forem náboženského terorismu. A právě islámské teroristické organizace využívají jako jeden z motivačních prvků učení Korán. V Koránu je posmrtný život líčen dosti ideologicky, v podstatě říká, že to, čeho se v životě nemusí dostávat, bude v ráji dostatek.

²³ SCHWEITZER, Y. (2006) Palestinian Female Suicide Bombers: Reality vs. Myth in Schweitzer, (2006) *Female Suicide Bombers: Dying for Equality?* Tel Aviv: Jaffe Center for Strategic Studies, str. 31-34 [http://www.inss.org.il/uploadimages/Import/\(FILE\)1188302013.pdf](http://www.inss.org.il/uploadimages/Import/(FILE)1188302013.pdf)

²⁴ PAŘÍZKOVÁ, Lada. Motivace k terorismu a východiska boje s ním. *Obrana a strategie*, 2005, roč. 2, S. 43-54.

Sami teroristé vysvětlují své činy tím, že brání islám proti pronikání západního materialistického světa a ospravedlňují je náboženskými pojmy. Hlavním z těchto pojmů je džihád, což je doslova úsilí, které označuje povinnost bránit a upevňovat islám ve vztahu k muslimské obci i k osobními, duchovnímu životu. Podle radikálních islamistů je v dnešní době třeba bránit mnoho muslimských zemí před agresí Západního světa.²⁵ Náboženství možná nemusí být pro každého adepta motivem, nebo alespoň ne jediným motivem, ale může a jistě se tak děje, sloužit jako ospravedlnění jeho činu. Existuje i hrstka muslimů, jejichž pohled na svět je velice silně utvářen pocitem ponížení a frustrace, spolu se silnou oddaností islámu. U těchto osob je pak motivací pro sebevražedný útok snaha dokázat jedinečnou islámu tím, že pro něj dotyčný obětuje svůj život, čímž prokáže i svou silnou zanícenost a pevnou víru. Svým činem dokazuje světu odmítání západních hodnot a stává se skutečným mučedníkem.

Náboženská motivace není u žen tak silná jako u mužů. Muži se rychleji integrují do sociálních skupin a tím se snadněji a rychleji poddají kolektivnímu duchu skupiny. Ženy méně než muži zcela podlehnou náboženské či nacionalistické organizaci. Když se žena stane součástí takové organizace, ve většině případů nebyla hlavním důvodem vstupu pouze snaha po ztotožnění.²⁶

Samozřejmě ale existují i případy, kdy náboženská motivace stane na první příčce žebříčku. Jedním z příkladů je případ sebevražedné atentátnice jménem Dilnóza Holmuradova, která pocházela z Uzbekistánu. V březnu 2004 její tělo explodovalo na Tašketském trhu a zabila 47 lidí. Uvedla to jako ilustraci svého odhodlání stát se sebevražednou atentátnicí. Tato dívka pocházela ze střední společenské vrstvy a byla vzdělaná v oboru počítačového programování a kromě toho hovořila 5 jazyky. V roce 2002 se začala věnovat studii Islámu. Spolu se sestrou podlehly vlivu jejich náboženské učitelky, přestaly se moderně oblékat a vzdaly se i dalších aktivit. V lednu 2004 sestry opustily svůj domov a nikdy se nevrátily.²⁷

²⁵ Asociace pro mezinárodní otázky. *Džihád mezi politikou a náboženstvím: Hledání logiky „islámského terorismu“*. [online] Dostupné z: <http://www.amo.cz/publikace/dzihad-mezi-politikou-a-nabozenstvim---hledani-logiky-islamskeho-terorismu.html> [cti. dne 2015-05-04]

²⁶ Karen Jacques & Paul J. Taylor: Male and Female Suicide Bombers: Different Sexes, Different Reasons? *Studies in Conflict & Terrorism* Volume 31, Issue 4, 2008

²⁷ Katharina Von Knop (2007) The Female Jihad: Al Qaeda's Women, *Studies in Conflict & Terrorism*, 30:5, 402

2.1.2 Politické motivy

Sebevražedný terorismus může být i ospravedlňován z různých ideologických pohledů. Ideologické spektrum je rozloženo od krajní pravice až po nejkrajnější levice. Menšinové skupiny samy sebe velmi často prezentují jako svobodné bojovníky, kteří podporují národnostní menšiny v konfliktu s dominantní komunitou nebo politickou silou. V případě politické motivace mají teroristické skupiny většinou stejný styl chování. Ke zveřejňování přiznání spáchání daného sebevražedného útoku se používá videonahrávka, ve které je ještě živý sebevražedný útočník natočen v předvečer útoku. Většinou tento mučedník stojí před vlajkou teroristické organizace, drží v ruce zbraň a vysvětluje důvody, proč se rozhodl pro spáchání sebevražedného činu. Tyto videonahrávky jsou velmi silou motivací pro ostatní živé stoupence. Sebevražedné útoky jsou také často považovány jako morální podpora, která má za cíl vzbudit větší soudržnost mezi členy skupiny – takto používají sebevražedné útoky například Tamilské tygřice. Ty také často filmují spáchání sebevražedných útoků a používají je při nábořech nových členek.²⁸

Politický terorismus je dále možné rozčlenit na separatistický a revoluční terorismus. V případě separatistického terorismu je hlavním důvodem jeho spáchání snaha o získání vlastního státu nebo autonomie. Tyto skupiny se ve většině případů odvolávají na historicky vzniklé odlišnosti daného obyvatelstva a bojují proti útlaku, který přichází ze strany vůdčího národa. Výsledkem může být krvavý konflikt, v jehož důsledku dochází k migraci obyvatelstva do jiných zemí. V případě revolučního terorismu jde o vyjádření nespokojenosti s politickým režimem. Hlavním cílem je smrt vysokých představitelů dané vlády a posléze nastolení vlády nové.²⁹

2.1.3 Osobní motivy

Když muži páchají sebevražedný útok jsou spíše motivováni náboženským důvodem či fanatismem. Ovšem pokud se k takovému útoku odhodlá žena, její motivací bývají častěji velmi osobní důvody. Mia Bloomová tvrdí, že ženy, které nejsou do teroristického činu nuceny, jsou samy motivovány čtyřmi R – revenge (pomsta), redemption (spasení), respect (úcta), relationship (vztah).

²⁸ CRONIN, Audrey Kurth. *Terrorists and Suicide Attacks*. [online]. CRS Report for Congress: The Library for Congress. 2003. s. 4. [cit. 2015-05-04]. Dostupné z: <http://fas.org/irp/crs/RL32058.pdf>

²⁹ FOLTIN, P., ŘEHÁK, D. Důvody realizace a formy terorismu. *Obrana a strategie*. [online] 2005

Prvním termínem se myslí snaha někomu se pomstít. Objevují se sebevražedné útoky, které spáchá mladá vdova proto, aby pomstila smrt svého manžela. Druhým termínem – spasením vidí žena žijící v patriarchální společnosti možnost spáchat sebevražedný útok jako očištění se a snazší cestu, jak se dostat do ráje. Tímto činem pomohou dostat se do ráje i své rodině a příbuzným a to je gesto, které pro ně neudělají ani synové. Tím si zaslouží i další termín, kterým je respekt. Svým činem si vysluhují v rodině a u mužů úctu a mohou být pro něco respektovány. Poslední termín – vztah se podle Bloomové zdá být nejdůležitější. Podle ní je ve většině případů největším předpokladem pro to, aby žena spáchala dobrovolně sebevražedný útok, její vztah k nějakému teroristovi, kterým může být její otec, bratr, syn atd. Terorismus se stává součástí rodinných záležitostí.³⁰

Dodatečným faktorem je páté R – rape (znásilnění). S tímto je možné se setkat například u Tamilských tygřic, kde byly členky velmi často znásilněny a na tomto základě se rozhodly stát sebevražednými atentátnicemi. V případě Srí Lanky znamená znásilnění pro místní ženu konec jejího života. Pokud jí někdo znásilní, nemůže se vdát a její vyhlídky do budoucna nejsou moc růžové. Teroristická organizace ji však dá možnost, jak smazat tento svůj „hřích“, a může sestát objektem úcty v kultuře, která uctívá mučedníky. Je možné, že tyto aspekty vysvětlují chování jedné ženské teroristky Samir Ahmed Jassim, která dala v Iráku znásilnit minimálně 80 dívek. Tyto dívky poté přesvědčovala, aby se staly sebevražednými atentátnicemi pro skupinu, která byla napojena na Al-Kajdu. Samir Ahmed Jassim byla zatčena v roce 2009 a přiznala, že poté, co byly dívky znásilněny, tak je vyhledala, uklidňovala a celkově se snažila chovat jako jejich ochránkyně. Nakonec jim řekla, že ví, co by mohly udělat, aby ze sebe dostaly „hanbu“, - mohou se stát sebevražednými teroristkami a takto se očistit. Jen velmi málo z těchto děvčat řeklo jejímu návrhu ne.³¹

³⁰ KALÁB, Miloš. Sebevražedné teroristky. *Britské listy* [online]. 2011. Praha: Občanské sdružení Britské listy. [cit. dne 2015-03-16]. Dostupné na: <http://www.blisty.cz/art/56868.html>.

³¹ Mail Foreign Service. Iraqi woman recruited army of female suicide bombers by having them raped... then told them martyrdom was only way to escape shame. *Mail Online*. [online]. 2009. [cit. dne 2015-3-16]. Dostupné na: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-1134976/Iraqi-woman-recruited-army-female-suicide-bombers-having-raped--told-martyrdom-way-escape-shame.html>

2.1.4 Motiv emancipace

Mezi mužem atentátníkem a ženou atentátnicí, kteří pocházejí z tradičních kultur se budou odrážet genderové rozdíly, které spočívají v jejich společnosti. Obecně to je vidět na tom, že téměř ve všech případech včele organizace mající sebevražedný útok na svědomí vede muž a i podstatná část organizace je provozována převážně muži. Když už je žena součástí akce, tak většinou hraje pasivní roli – např. sedí a střeží rukojmí. Nemá povoleno se volně pohybovat po prostoru a i zbraň má menší, než její „kolegové“.³²

Ženy v tradičních kulturách trpí svou omezenou rolí ve společnosti. Nejsou tak často svobodní jako muži, aby mohli pracovat mimo dům, musí se oblékat konzervativně, nemůžou usilovat o vyšší vzdělání, celý svůj život žijí pod vedením přísného a někdy zneužívajícího otce či manžela a chybí jim mnoho svobody. Na rozdíl od mužů jsou za nemanželské sexuální vztahy tvrdě potrestáni. Ty, které nemají úspěšné manželství, nebo které nejsou schopny mít děti a následně jsou z manželství odvrženy, mají velmi často pocit deprese a přijde jim, že v životě nemají mnoho možností. Stejně jako ty, které byly sexuálně zneužity chtějí svůj život ukončit čestně a nechtějí být obětmi ponížení, které by se vztáhlo i na jejich celou rodinu.³³

Dalším motivačním faktorem může být tedy emancipace žen. Islámské ženy jsou neustále srovnávány se ženami západními. Je poukazováno na nerovné postavení ve společnosti mezi mužem a ženou. Možnost aktivní účasti žen v teroristických organizacích znamená určité zrovnoprávnění žen. Stojí bok po boku mužskému pohlaví a mají možnost se podílet na politickém dění. Sebevražedný atentát je vlastně politický akt. Svým zapojením se dobrovolkyni dostane i pozornosti okolní společnosti a uznání, kterého by jinak nebyla schopna nabýt v běžném životě.³⁴

Barbara Viktor tvrdí, že žena vidí terorismus jako svoji „kariéru“, jako prostředek díky němuž dojde vyrovnání mužských a ženských rolí ve společnosti – považuje to jako určitou formu feminismu. Již Arafat ve svém slavném proslovu volal

³² SPECKHARD, Anne. *The Emergence of Female Suicide Terrorism* [online]. Washington DC: Georgetown University Medial Center, 2008, s. 1007. [cit. dne 2015-03-15]. Dostupné na: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10576100802408121#.VRqFOFxZEUQ>

³³ SPECKHARD, Anne. *The Emergence of Female Suicide Terrorism* [online]. Washington DC: Georgetown University Medial Center, 2008, s. 1009. [cit. dne 2015-03-15]. Dostupné na: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10576100802408121#.VRqFOFxZEUQ>

³⁴ VON KNOP, Katharina. *The Female Jihad: Al Qaeda's Women, Studies in Conflict & Terrorism*. [online]. Garmisch: Marshall European Center for Security Studies, 2007, vol. 30, č. 5, s. 399. [cit. 2015-03-16]. Dostupné na: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10576100701258585#.VRvgKFxZEUQ>

po své „Armádě růží“ a tím nabízel ženám rovnost vůči mužům, když se připojí k boji proti okupaci.

Ovšem dle Speckharda může být velká chyba vidět Arafatův projev nebo akce palestinských žen jako feministické tahy. Ve skutečnosti se to zdá být pouze využití západního myšlení ve snaze porozumět konzervativní kultuře. Mnoho žen je jistě frustrováno a rády by zvětšily svou svobodu, ale je těžko věřitelné, že by jim krátká kariéra sebevražedné atentátnice nabízela mnoho z pohledu feministického řešení. Namísto toho, se zdá mnohem pravděpodobnější, že se snaží zdůrazňovat jejich pocit rozhořčení. Jsou často citovány, mluví ve velké emoční bolesti o ponížení, frustraci, zranění a zabíjení v jejich komunitě, touze po pomstě, dosažení limitu v počtu traumat, které mohou zvládnout a nakonec dojít do té míry, že budou ochotny zemřít a zabít jiné jako prostředek pro vyjádření jejich komunitního pobouření a způsobit nepříteli stejnou bolest, kterou cítí ony.³⁵

2.2 Organizační výhody žen

Jedním z největších výhod pro teroristickou organizace využívající ženy je velmi malá pravděpodobnost odhalení atentátnice. Ženy není tak snadné odhalit. Mohou schovat bombu do oblečení, stejně jako palestinská atentátnice, která takto pronesla dva ruční granáty do letadla, nebo zakrýt bombový pás pod volným oblečením a vydávat ho za těhotenské břicho jako to udělaly člensky LTTE. Dokonce jsou známy i případy, kdy se útočnice pokusila projít kontrolou pod záminkou, že rodí a pospíchá. Obecně ženy nejsou tak striktně prohledávány jako muži – ať už z obav o zachování jejich cudnosti, či z případného nepohodlí způsobeném úředníkovi. Bezpečnostním úředníkům při kontrolách je nepříjemné prohledávat ženská poprsí či jiná citlivá místa, a proto mnohdy nechá ženu projít bez důkladné prohlídky. Stejně tak, když většina bezpečnostních pracovníků jsou muži, tak že atraktivní a koketní chování ženy je snadno rozptýlí od jejich výkonu práce.³⁶

Palestinské skupiny přistoupily k využívání žen v momentě, kdy muži nadále už nebyli schopni projít kontrolou. Vedení si uvědomilo, že v tradiční muslimské

³⁵ SPECKHARD, Anne. *The Emergence of Female Suicide Terrorism* [online]. Washington DC: Georgetown University Medial Center, 2008, s. 1011. [cit. dne 2015-03-15]. Dostupné na: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10576100802408121#.VRqFOFxZEUQ>

³⁶ SPECKHARD, Anne. *The Emergence of Female Suicide Terrorism* [online]. Washington DC: Georgetown University Medial Center, 2008, s. 1017. [cit. dne 2015-03-15]. Dostupné na: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10576100802408121#.VRqFOFxZEUQ>

společnosti je urážející příliš agresivně prohledávat ženu a začalo toho využívat. V případě absence kontroly se zvyšovala jejich šance na úspěšnou misi a v případě prohledání se zvedne silná protireakce, kterou pak může skupina využít k vyburcování společenské podpory a win/win situace pro ně.³⁷

Z organizačního úhlu pohledu je také výhoda žen v tom, že získají mnohem větší pozornost médií. Přitáhnou více sympatií k důvodu útoku a můžou rovněž prokázat závazek, který má skupina vůči příčině útoku. Stejně tak můžou být ženské atentátnice skupinou využity jako signál pro mužské voliče, aby se zastyděli a šli do akce. Zarqawi se uchýlil k této taktice v jednom ze svým komuniké – stěžoval si, že muži by se měli stydět, jestliže ženy nyní brání irácké území a dobrovolně volí mučednickou smrt.³⁸

V islámských zemích je ženám zakázáno jakkoliv se podílet na politických násilnostech, ale nic není neměnné. Jelikož teroristické organizace vidí jasné výhody v zapojování ženského pohlaví, bylo nutné z náboženského hlediska obstarat oprávnění pro ženy, aby se mohly plně podílet na teroristických akcích. Muslimská žena je povinna se ptát svého muže na veškeré jiné aktivity, které nesouvisí s rodinou. Jednání, kdy by žena vstoupila do teroristické organizace a zapojila se do boje proti nepříteli, by bylo považováno jako zrada mužské rodinné autority. Tento fakt byl změněn článkem al-Khansaa, který poukazuje na to, že žena se nemusí ptát na svolení, pokud se chce stát členkou Džihádu. V tomto případě je to její povinnost, aby učinila patřičné kroky. Článek dále vysvětluje prvotní roli ženy ve společnosti jako matku vychovatelku, ze které se poté stává žena a aktivní člen Džihádu.³⁹

2.3 Výcvik útočnic

Až do nedávné doby bylo známo velmi málo o výcviku ženských sebevražedných atentátnic. V únoru 2003 byl publikován článek, ve kterém se uvádí, že palestinské atentátnice nebyli vyškoleni a ani psychicky připraveny na útoky. Nicméně poslední informace, které přišly od ženy jež vycouvala či neuspěla při teroristickém útoku dokazuje pravý opak. Ruské bezpečnostní služby zajali nejméně dvě atentátnice a

³⁷ SPECKHARD, Anne. 2008, s. 1017

³⁸ SPECKHARD, Anne. 2008, s. 1017

³⁹ VON KNOP, Katharina. The Female Jihad: Al Qaeda's Women, *Studies in Conflict & Terrorism*. [online]. Garmisch: Marshall European Center for Security Studies, 2007, vol. 30, č. 5, s. 407. [cit. 2015-03-16]. Dostupné na: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10576100701258585#.VRvgKFxZEUQ>

izraelská armáda má dle svých slov 17-20 žen ve vazbě. Ruští představitelé tvrdí, že ženské sebevražedné atentátnice byly trénovány v zahraničí islámskými fundamentalisty, jsou placeny do ciziny a jsou organizovány čelnými arabskými agenty Al-Kajdy. Všichni potenciální atentátnice jsou důkladně vyškoleny arabskými psychology a demoličními experty a tajné školící střediska se staly továrnou na ženské atentátnice.⁴⁰

Zarima Muzhikhoyeva byla zajata, když se její kabelku naplněnou 1,5 kg vojenské výbušniny nepodařilo odpálit. Její manžel byl zabit v první válce v Čečensku, když byla těhotná s dcerou. Kamarádka jí nabídla pomoc – zaplacení dluhů, finanční dar prarodičům a postaráni se o dcerku. Oplátkou za to mělo být vydání se skutečnou cestou k Alláhu. Povstaleckými bojovníky byla vzata na jeden měsíc do hor. Tam jim vařila, prala, denně se modlila a poslouchala jaká zvěrstva ruská vojska páchala v Čečensku. Když byl její výcvik kompletní, odešla do Moskvy, kde bydlela spolu s dvěma mladými ženami, které se později vyhodili do povětří na rockovém koncertě. Po jejím zajetí navedla policii do domu, kde našly pohřbené kovové nádoby naplněné pásy s výbušninami.

V Izraeli o svém výcviku promluvila i pětadvacetiletá Tawruya Hamamra z palestinské organizace Brigády mučedníků Al-Aksá, která se nakonec rozhodla pro zrušení své mise. Dva týdny před její plánovanou akcí byla poslána do Nábulusu, tam se setkala s představitelem Fatáhu a ve studentském bytě započala svůj výcvik. Čtyři lidé ji školili ve dvou pětáctyřiceti minutových sezeních v pátek a v sobotu. V sobotu ovšem řekla školitelům, že si to rozmyslela a odešla. Ti sice byli velice rozhněvaní, ale odchod jí povolili.

V prosinci 2003 byla zveřejněna zpráva reportéra, který se setkal s trenéry a devíti budoucími Palestinskými atentátnicemi. Z reportu vyplívá, že ženy jsou cvičeny k manipulaci s výbušninami a seznamují se kulometry Kalašnikov. Dívky se učí montáži a demontáži samopalů a také teorii o nepříteli a jeho taktice. Podrobnosti a výsledky každého útoku jsou podrobně zkoumány a diskutovány. Ženy tráví více jak 6 hodin denně výukou o výbušninách. Jsou seznámeny s bombovými pásy, které budou použity pro samotný sebevražedný útok. Následně mají dívky praktickou část výuky, kde se učí pohybovat s těžkým pásem plným výbušnin kolem jejich těla. Někdy jsou výbušniny

⁴⁰ ZEDALIS D.D. *Female Suicide Bombers* [online], Carlisle: Strategic Studies Institute, 2004, s. 10., [cit. 2015-3-15]. Dostupné na: <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdf/PUB408.pdf>

posety po celém těle, někdy jsou připoutány do oblasti nohou, zad nebo břicha. Všechno záleží na tvaru těla dané ženy, aby byl popruh co nejméně nápadný.⁴¹

Tamilské tygřice jako ženské křídlo LTTE vznikly v roce 1983. Ze začátku byly ženy cvičeny ve výcvikových táborech LTTE v Tamil Nadu v Indii, ale již v roce 1985 byly ženy posílány do výcvikových táborů na Srí Lance. Výcvikové tábory jsou většinou skryty hluboko v džungli. Cílem výcviků nových členek je připravit je co nejlépe po fyzické o psychické stránce na provedení útoku. Celkově výcvik trvá minimálně půl roku. První tři měsíce probíhá základní výcvik žen. Jejich den obvykle začíná ve 4:30 ráno a pokračuje až do pozdních hodin. Trénink se skládá z tvrdých fyzických cvičení a patří sem i teoretická a praktická část cvičení se zbraněmi. Ženy samy také drží stráž kolem celého tábora během dne i noci. Po dokončení výcviku ženy dostanou kyanidovou kapsli pro případ, že by sebevražedný útok selhal a ony si pomocí jedu mohou vzít život, aby nepadly do zajetí. Další tři měsíce jsou věnovány prohlubování dosavadních znalostí. Simulují se zde situace, ke kterým by mohlo při útoku dojít. Pokud členky projeví zájem mohou se naučit i používat speciální komunikační zařízení nebo jinou elektroniku, pokládat miny, používat výbušniny apod.⁴²

2.4 Teroristické organizace využívající ženy

Výskyt žen v rámci terorismu je hojnější v působení na domácí půdě, tedy je možné se častěji setkat se ženami, které budou působit v rámci regionálních teroristických skupin. Z hlediska mezinárodního terorismu je jejich výskyt podstatně nižší. Přesto, že ženy pronikly do teroristických skupin, stále se v jejich struktuře vyskytují v nižším postavení než jejich mužští protějšci. Teroristické skupiny je využívají pouze jako snadné nástroje určené k dosažení cílů. Možnost podílet se na vnitřním fungování organizace je pro ženy stále velmi omezené.⁴³ I přes značné množství teroristických organizací, které využívají ženy v zapojení do teroristických útoků, nacházíme nejvíce těchto skupin především v oblasti Blízkého východu (v Palestině, Turecku, Libanonu nebo Čečenska), Srí Lanky a Saudské Arábie.

⁴¹ ZEDALIS D.D. 2004, s. 10.

⁴² RAMASUBRAMANIAN, R. *Suicide Terrorism in Sri Lanka*. [online] 2004. Dostupný z: <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?lang=en&id=29174> [cit. dne 2015-04-16]

⁴³ GONZALES-PEREZ, Margaret. *Female Suicide Bombers in Domestic and International Terrorist Groups*. [online]. Vancouver: WPSA Annual Meeting, 2009. [cit. dne 2015-03-20]. Dostupné na: http://citation.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/3/1/7/0/4/pages317041/p317041-5.php

Pro potřeby organizace je v první řadě nutné seskupit příznivce a vytvořit si z nich jakési fórum, které následně představuje snadný prostor pro šíření idejí organizace. Dle Gilla⁴⁴ představuje nejúčinnější metodu pro šíření idejí organizace propagandy. Pro sebevražedné útoky představuje propaganda způsob, jakým je možné je zlegalizovat v rámci muslimské víry a převést je pod záštitu mučednictví, což je v rámci islámu jediná možnost jakou je možné spáchat sebevraždu. Propaganda zahrnuje i způsoby jak šířit myšlenky mezi další podporovatele sebevražedných útoků a to především s pomocí informací na internetových stránkách, brožurách či kázáních. Organizace pro jedince vytváří zázemí a deleguje ho v rámci sebevražedných útoků. Pokud se ženy rozhodnou přijmout volbu spáchat sebevražedný útok, pak teroristické skupiny jim nabízejí možnost stát se uznávanými a obětovat se pro dosažení nějakého cíle. Organizace neapeluje u vybraných útočnic pouze na přesvědčování, aby útok spáchaly, ale především na dobrovolný aspekt útoku. Je tedy důležité je neustále přesvědčovat o tom, že čin páchají dobrovolně.

2.4.1 Organizace v Palestině

Nejznámější skupiny v rámci palestinského území, které rekrutují ženské sebevražedné útočnice je Fatah, Brigády mučedníků Al-Aksá, Palestinský islámský džihád a Hamás.

V rámci Fatahu se setkáváme s propojením civilní a vojenské složky. Skupina samu sebe představuje jako národní hnutí, jehož cílem je především snaha o osvobození Palestinců zpod izraelské nadvlády. Do devadesátých let 20. Století je možné hovořit o dominanci Fatahu v rámci palestinské samosprávy, ovšem zlom nastává v roce 2004 po smrti vůdce strany Jásira Arafata. Hnutí se začalo rozpadat a v rámci něj vznikaly malé skupin, které nebylo možné zcela sjednotit.

Výskyt Brigád mučedníků Al-Aksá je možné datovat od roku 2000. Jedna se o militantní extrémistickou frakci hnutí Fatah. Cílem frakce je v rámci boje proti nepříteli osvobodit od nadvlády pásma Gazy, Západní břeh Jordánu a Jeruzalém. Teroristická činnost frakce se projevila zejména po roce 2003, kdy se četnost útoků proti izraelským cílům zvýšila a tato frakce se na ní podílela ve velkém měřítku.⁴⁵ Stěžejním rokem pro

⁴⁴ GILL, P. A Multi-Dimensional Approach to suicide Bombing in *International Journal of Conflict and Violence*. Vol. 1 (2), 2007, s. 142-159.

⁴⁵ CORDESMAN, A.J. *Palestinian Forces: Palestinian Authority and Militant Forces*. Washington: Center for Strategic Studies, 2006. s. 32

změnu taktiky útoku této frakce je 2005. Brigády mučedníků Al-Aksá nejen, že začínají hodně využívat taktiku sebevražedných útoků, ale v rámci této specifikace začínají využívat první ženské sebevražedné atentátnice. Roku 2005 byla na izraelsko-palestinských hranicích zatčena jednadvacetiletá Wafu al Bass, která se snažila vstoupit do Izraele v rámci svého povolení k návštěvě lékaře s pásem výbušnin kolem pasu. Cílem jejího útoku bylo odpálení nálože v izraelské nemocnici.

Hnutí Hamas je rivalem hnutí Fatah a ovládá především pásmo Gazy. Ve strategii boje proti Izraeli se ovšem obě militantní hnutí doplňují. V prohlášení duchovního vůdce Hamasu S. Ahmeda Yassina z roku 2002 vyplývá, že toto hnutí se kategoricky zříká využívání žen v rámci sebevražedných útoků. Situace se však mění již v roce 2004, kdy i Hamas poprvé využívá sebevražednou atentátnici. Yassin tvrdí, že se jedná o významný vývoj v boji proti nepříteli. Ženy prý začínají tvořit armádu, kterou lze v případě potřeby využít. První útočnicí v rámci hnutí Hamás byla Reem al-Riyashi. Matka dvou dětí cítila nutkání opustit svou rodinu a ve svém videu, natočeném před aktem obhajuje opuštění svých dětí ve snaze „...použít své tělo jako smrtící šrapnely proti Izraelcům.“⁴⁶ Stát se mučednicí byl pro ni sen již od třinácti let a na svou motivaci poukazuje i ve videu: „Vždycky jsem chtěla být první ženou, která se stane mučednicí [...] Bůh mi dal dvě děti. Miluji je, ale pouze Bůh ví, že moje láska a chtění setkat se s Bohem je silnější.“⁴⁷

2.4.2 Organizace v Turecku

V Turecku se nejčastěji můžeme setkat s hnutím PKK (Strana kurdských pracujících). Hnutí bojuje za práva Kurdů a o vznik jejich vlastního státu, Kurdistanu. Kurdské území se nerozkládá v rámci vlastního státu, ale pokrývá území Iráku, Íránu, Sýrie a Turecka. Na tureckém území se v rámci ostatních států nachází Kurdů nejvíce. PKK zastřešuje především partyzány, kteří se angažují v útocích proti Turkům. Partyzánské akce spojené s teroristickými útoky jsou ve své podstatě pouze výsledkem neschopnosti Turků uznat existenci i jiné společnosti na svém území. Turecká vláda

⁴⁶ NY Daily News. Tot Pushed to be Like Bomber Mom. [online] 2007. Dostupné z: <http://www.nydailynews.com/news/world/tot-pushed-bomber-mom-article-1.215082> [cit. dne 2015-05-04]

⁴⁷ NY Daily News. Tot Pushed to be Like Bomber Mom. [online] 2007. Dostupné z: <http://www.nydailynews.com/news/world/tot-pushed-bomber-mom-article-1.215082> [cit. dne 2015-05-04]

však veškeré snahy Kurdů vidí pouze jako separatistické akce a chápe kurdskou otázku jako bezpečnostní problém.

První útok spáchaný ženou byl proveden v roce 1996. Bylo při něm zabito šest tureckých vojáků a více než třicet jich bylo zraněno. Atentátnice měla na sobě pod šaty ukrytý pás s výbušninou a kontrola ji pokládala za těhotnou. Členky PKK provedly dle statistik jedenáct z patnácti sebevražedných útoků v Turecku a jedna třetina z nich zneužila výmluvu těhotenství pro svůj plán.⁴⁸

2.4.3 Organizace v Libanonu

V rámci Libanonu působí ženy v hnutí Hizballáh, konkrétně v jeho militantním křídle. Na seznam teroristických organizací EU byla vojenská odnož Hizballáhu připsána v roce 2013. Militantní křídlo označené za teroristickou skupinu zapojení žen v rámci bojů uznává, ale stále jsou tu markantní genderové rozdíly. I jako členky bojů proti nepříteli jsou zde ženy v podřadném postavení. Zapojení žen tedy neznamená jejich rovnost s mužskými účastníky bojových akcí. Ženy jsou oddělovány v rámci ženských center a náplní jejich činností jsou především kulturní, vzdělávací či mediální okruhy, což je jejich nejjednodušší možné zapojení v rámci Hizballáhu. Dále jsou rekrutovány na výběr finančních prostředků pro potřeby organizace, poskytují zázemí bojovníkům před bojem a věnují péči raněným. V rámci bojů jim není dovoleno bojovat jinak než páchat atentáty.

V roce 2007 byla taktéž v rámci Hizballáhu zahájena kampaň, aby se ženy navrátily k tradicím a nosily hižbáb. Zahalením hlavy si prý žena chrání cudnost a obecně je ochráněno její postavení ve společnosti v rámci respektování tradic muslimské víry. Ač se tedy hnutí Hizballáh jeví jako pokrokové z hlediska zapojení žen do struktur organizace, ve vedoucích funkcích ženy stále nenajdeme.⁴⁹

⁴⁸ CRAGIN K.R., DAILY A.S. *Women as terrorists: Mothers, Recruiters and Martyrs*. Kalifornie: Praeger, 2009. 142s.

⁴⁹ Hezbollah Enlists Women As Terrorists. *Hezbollah*. [online], 2013. [cit. dne 2015-03-20] Dostupné na: <http://www.idfblog.com/hezbollah/2013/08/18/hezbollah-enlists-women-as-terrorists/>

3 Černé vdovy

Sestry, matky a ženy mužů, kteří byli zabiti při bojích s federálními ruskými jednotkami během rusko-čečenského konfliktu, se rozhodli zemřít jako atentátnice a dokázat tak, jak silný je jejich odpor. To jsou Černé vdovy. Ze sedmi sebevražedných útoků spáchaných čečenskými separatisty v roce 2003 bylo šest spácháno ženami.⁵⁰

3.1 Rusko – čečenský konflikt

Původ ženského sebevražedného terorismu v podobě čečenských Černých vdov je spojen s rusko-čečenskou válkou. Tento konflikt je velice rozsáhlý a složitý, a proto se zaměřím převážně na první (1994-1996) a druhou (1999-2009) rusko-čečenskou válku a zejména na události, které významně přispěly ke vzniku Černých vdov. Kořeny rusko-čečenského konfliktu sahají až do 18. století. V té době začalo na Kavkaze docházet k prvním střetům mezi kavkazskými národy a Ruskou říší. Ruská říše viděla v Kavkazu významný region zejména ze strategického hlediska – chtěla si zajistit přístup k Černému moři. Od té doby Čečensko procházelo obdobím samostatnosti a obdobími, kdy bylo začleněno do Ruska.

Na konci roku 1991 deklaruje čečenský prezident Džochar Dudajev zemi svrchovanost a nezávislost. Prohlášení suverenity a samostatnosti Čečenska je však hned nato vyvráceno a v zemi je nařízen výjimečný stav. V polovině roku 1992 došlo k uzavření dohody o stažení ruských vojsk z čečenského území, avšak v druhé polovině roku se vojska ruské armády na čečenské území vrátila. Na konci roku 1992 dochází k uzavření čečenských hranic a Čečensko je vrženo do hospodářské a přepravní blokády. Přestože byla protidudejovská opozice ze strany Rusů značně podporovaná, převzetí kontroly nad Čečenskem nebylo úspěšné. Dudajev byl bývalým ruským generálem leteckých sil RA a Rusko ho záměrně zvolilo jako představitele podmaněného Čečenska a očekávalo jednodušší dosáhnutí ústupků, kterých bylo zapotřebí v rámci dohledu nad čečenskými područím. Ovšem Dudajev se nakonec celkově obrací proti Rusku a snaží se o nárůst čečenské samostatnosti. V tom samém období dochází i k nárůstu vzájemných antipatií právě mezi Dudajevem a ruským prezidentem Jelcinem.

⁵⁰ BLOOM, Mia. *Dying to Kill: The Allure of Suicide* [online], New York: Columbia University Press, 2005, s. 155, [cit. 2015-03-15]. Dostupné na: <http://site.ebrary.com/lib/cuni/reader.action?docID=10183611>

V konečném důsledku se Rusko otevřeně a přímo podílí na ozbrojeném rusko-čečenském konfliktu. Vojenské vpády započaly na konci roku 1994 a tak dochází ke vzniku tzv. první rusko-čečenské války. Vojenskou intervenci ospravedlňuje tehdejší ruská vláda ze dvou důvodů. Prvním byly nové prezidentské volby v Rusku a včasné vyřešení čečenských problémů by pomohlo ke znovuzvolení Jelcina. Druhým důvodem byla snaha Ruska uklidnit situaci v rámci Kavkazu, neboť při nárůstu problémů v rámci rusko-čečenského konfliktu by byla ohrožena přeprava a dovoz ropy z Ázerbájdžánu. Příslušníci čečenských vojsk využívají při bojích zvláště znalosti terénu a podmínek na území Čečenska. Pro Rusko se tak stávají těžkým odpůrcem, a to i přesto, že ruská vojska jsou početnější a technicky vybavenější. Rusové se posléze dopouští i tzv. čistek. Cíleně plení čečenské vesnice, znásilňují čečenské ženy a civilisty zabíjejí. Díky těmto taktikám si získali Rusové přesilu a čečenská vojska zaujala diverzní až teroristický postoj. Na jihu Ruska spáchali Čečenci teroristický útok na místní nemocnici, při kterém zajali přibližně 2000 rukojmí. Cílem této akce bylo upoutání pozornosti ze strany široké veřejnosti po celém světě a zahájení mírových jednání, k nimž později, avšak bez výsledku došlo.⁵¹

V závěru první etapy války je Dudayev zabit a v roce 1996 dochází k uzavření tzv. Chasavjurské dohody, která měla mírový charakter. Čečensko je dočasně prohlášeno za stát. Čečenská situace po první rusko-čečenské válce byla velmi tristní. Čečensko zachvátil chaos, infrastruktura byla zcela zničena, země byla zaplavena tzv. vnitřně přesídlenými jedinci a nezaměstnanost dosahovala skoro 100%. Pokud obyvatelé nemohli práci získat legálně, věnovali se nelegálním zaměstnáním či krádežím. Perspektivním způsobem obživy byl pouze obchod se zbraněmi, vydírání, únosy a veškeré nelegální aktivity. Čečenské obyvatelstvo se tak stále častěji obracelo k prosazování islámské víry, což přispělo k přijetí tzv. šariíského práva. V meziválečném Čečensku se začíná objevovat hnutí wahabismus. Jednalo se o islámské radikály, kteří šířili islámský feudalismus, jež postupně pronikal čečenskými povstaleckými skupinami. Členové hnutí se zaměřují na obrodu klasického islámu, čistotu náboženství a posvátný význam Koránu.⁵²

V roce 1998 dochází v Rusku jako následek rozporů s čečenskými povstanci k přijetí protiteroristického zákona a byla zakázána jakékoliv mírové vyjednávání

⁵¹ ŠMÍD, T., VAŽURA, V. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno. Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007. S. 185-233.

⁵² ŠMÍD, T., VAŽURA, V. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno. Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007. S. 185-233.

s čečenskými povstalci, kteří jsou od této chvíle zařazeni k teroristům. V druhé polovině roku 1999 došlo k dalšímu střetu Rusů a Čečenců. Od tohoto roku až do roku 2009 se hovoří o tzv. druhé rusko-čečenské válce. Odůvodněním nové intervence ruských vojsk na čečenské území byl ruský boj proti čečenskému terorismu. Čečensko bylo opět intenzivně bombardováno a tehdejší ruský premiér Vladimir Putin prohlásil režim Čečenska za nezákonný a zamítnul veškerá vyjednávání. Počátkem roku 2000 bylo dobyté město Groznyj a velká část Čečenska. Nedotčeny zůstaly jen těžko dostupné horské oblasti, ve kterých dodnes působí malé ozbrojené povstalecké skupiny.⁵³

Do roku 2000, kdy dochází ke konečnému obsazení Čečenska Ruskem, dochází k mnoha útokům. Mezi lety 1999-2011 počet sebevražedných a teroristických útoků stoupá. Do dnešní doby není situace na čečenském území vyřešená a situace se dostává do cyklické formy, kdy zásahy Ruska proti domnělým teroristům na čečenském území pouze vyvolávají nevoli a další útoky ze strany Čečenců.⁵⁴

3.2 Role ženy v čečenské společnosti

V čečenské společnosti je žena objektem velké úcty. Ženy jsou sociálně aktivní, k čemuž dopomohlo zejména to, že k islamizaci čečenských tejpů (rodů) došlo až poměrně nedávno. Mnohá práva a normy islámského práva se tudíž v čečenském charakteru nestačila zcela upevnit. Žena představuje nositelku vysokých mravních hodnot a jako národní přísloví je známa věta: „Není muže, který by nestačil na ženu, ale mnohá žena dokáže z nedůstojného muže udělat důstojného.“ Čečenec se cítí polichocen, má-li jeho žena zvláštní pozitivní rysy.

Do dnešních dnů stále přetrvávají striktní rituály doteku. Až do nedávna bylo striktně zakázáno dotknout se dívky nebo ženy, a to dokonce i při tanci. Muž, který se dotkl ženy během tance mohl přijít i o život. Pokud se muž dotkl dlaně dívky, musel si ji vzít za manželku. Za znamení zasnoubení je rovněž považován zvyk, kdy dívka nechá svou dlaň vklouznout do ruky mladého muže. Tím vyjadřuje svůj souhlas s namlouváním a ochotou si ho vzít. Pokud však k sňatku nedojde, mladá dívka je mnohdy zabita svými bratry či otcem, jelikož je považována za poskvrněnou. Na tuto

⁵³ ŠMÍD, T., VAŽURA, V. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno. Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007. S. 185-233.

⁵⁴ SOULEIMANOV, E. *Konflikt v Čečensku. Minulost, současnost, perspektivy*. Praha: SLON, 2007. s. 185-234

skutečnost poukazuje i pověřenec pro lidská práva v Čečensku Nurdin Nachačiev, která v rozhovoru říká: *„Bohužel, některé ženy u nás zapomínají na to, že pro ženy horských národů platí určitý kodex chování. A tak se příležitostně stává, že se jejich příbuzní muži cítí uraženi chováním těchto žen a berou pak spravedlnost do vlastních rukou.“*⁵⁵ Na horském Kavkazu se postupně vytvářela zvláštní zásadní symbolická gesta a mimika, která sloužily k velmi omezené komunikaci mezi mladými muži a dívkami.

V Čečensku má tradiční úcta k ženě řadu specifik, odlišných od sousedních národů. Na rozdíl od Ingušů, kde dívky na svatbách symbolicky stojí, smějí u Čečenců sedět. Žena zde totiž mohla být unesena (zpravidla ale dala předem k únosu souhlas, aby se jí mládenec nedotkl), přičemž únosce a jeho přátelé sami ohlásili jejím příbuzným místo, kde se nachází. Pokud muž unesl dívku bez jejího svolení, je povinen se jí zeptat, zda si již nevybrala někoho za manžela, pokud ano, byl únosce povinen dotyčného muže informovat o této skutečnosti. Tímto způsobem se únosce zbavoval rizika vzplanutí krevní msty z obou stran a zároveň si zajišťoval přízeň ženicha, stával se jakoby jeho prostředníkem při námluvách. Spousta čečenských žen byla často unesena násilně a odvezena do těžko přístupných horských oblastí, kde je jejich rodiny stěží mohly najít. Tyto ženy a dívky pak byly nuceny vzít si svého únosce za muže, protože pro ně již nebylo cesty zpět. Nikdo by si již takovou ženu nevezal a ona by musela strávit zbytek života v domě svého otce. Taková žena se pak snažila naučit se svého muže milovat jako otce svých dětí. V mnoha případech docházelo k vážným střetnutím vedoucím ke krevní mstě, jež mohla pokračovat po generace a stát životy mnoha mužů.⁵⁶

Postavení žen nicméně rapidně kleslo v souvislosti s válečným konfliktem. Když došlo k rozpadu sociálního systému a zdravotní péče, prostředky putovaly k ozbrojeným skupinám a ženy se staly primárně zodpovědné za přežití svých rodin. Ztratily tak možnost se vzdělávat a znásilňování začalo být běžnou realitou. O ohrožení čečenských žen svědčí o soupis vražd, které se staly během posledních let. Vyšetřování často ani neprobíhá, jelikož podle způsobu provedení je jasné, že se jednalo o vraždu ze cti.

V současné době je v Čečensku znát velký vliv islámských fundamentalistů. Ti se v zemi snaží podporovat tradiční postavení žen v islámské společnosti. Muž smí mít

⁵⁵ Help a Man. Světlana Gannuskina - vraždy žen v Čečensku [online] Dostupné na: <http://www.helpaman.org/cz/2010/01/16/svetlana-gannuskina-2/>

⁵⁶ SOULEIMANOV, E. *Konflikt v Čečensku. Minulost, současnost, perspektivy*. Praha: SLON, 2007. s. 43-45.

více žen a pokud se některá z nich chová nevhodně, může ji zavrhnout a vzít si ženu novou. Ženy by se měly se svými osudy smířit a věnovat se pouze domácnosti. Prezident Čečenské republiky Ramazan Kadyrov se k této situaci staví poněkud chaoticky. V prvním prohlášení se zastává radikálů, jež tvrdí, že každá žena by měla znát své místo a muž je jejím vlastníkem, který má právo ji zabít po překročení určitých mezí. V dalším prohlášení už ovšem vystupuje kritičtěji a pokládá činy vrahů za neospravedlnitelné. Můžeme jen polemizovat, jaké své prohlášení myslel vážně.

3.3 Profil

Nechvalně známe čečenské Černé vdovy jsou aktivní od 7. Června 2000, kdy první čečenské atentátnice Kava Barayeva a Luisa Magomadova vezly kamion naplněný výbušninami do sídla elitních ruských jednotek v Čečensku. Útok vyústil ve dva mrtvé a pět zraněných. Od té doby bylo čečenským teroristkám připsána účast na celkem dvaadvaceti sebevražedných útocích z celkových sedmadvaceti. Čečenské ženské atentátnice byly pojmenovány jako Černé vdovy ruským a mezinárodním tiskem, když se ukázalo, že mnoho z nich tak činí kvůli pomstě za úmrtí svých manželů, synů a bratrů.⁵⁷

Anne Speckhard se ve své studii pokusila najít společné ukazatele pro profil sebevražedných útočnic pomocí demografických dat, které nashromáždila. Zjistila, že věk pachatelek sebevražedných útoků se pohybuje v rozmezí od patnácti do třiceti osmi let. Do Černých vdov jsou přijímány jak ženy vdané, tak i svobodné. Některé jsou matkami a jiné naopak trpí neplodností. Výzkum byl prováděn na 26 ženách, které měly spáchat sebevražedný atentát, ale z nějakého důvodu jejich pokus nebyl úspěšný. Třináct žen bylo svobodných, tři byly vdaní, čtyři rozvedené a pět žen byly vdovy. Jedna ženy byla podruhé vdaná. Pokud jde o dosažené vzdělání, ani zde nebylo dosaženo jednoznačných výsledků. Celkem 17 z 26 žen dokončilo střední školu a to se jednalo o dívky mezi 14 až 16 lety. Tři dívky studovaly na vysoké škole, avšak pouze

⁵⁷ SPECKHARD, Anne, AKHMEDOVA, Khapta. *Black Widows: The Chechen Female Suicide Terrorists*. [online]. Tel Aviv: INSS, 2006. S. 63. [cit. dne 2015-04-1] Dostupné na: <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?id=91164>

jedna dívka měla vysokoškolské vzdělání a pět dívek měla úplné vysokoškolské vzdělání.⁵⁸

3.4 Motivace

Motivy Černých vdov se výrazně liší od motivů ostatních teroristických skupin. Nejedná se totiž o to, že by Černé vdovy usilovaly o globální svatou válkou, ale spíše se tak vyjadřují proti ruské okupaci a jejich cílem je vytvořit nezávislé Čečensko. Motivы čečenského terorismu obecně mají etnonacionální charakter s teritoriálními požadavky, který se rozšiřuje i do náboženské dimenze. Čečenský terorismus je tedy řazen mezi regionální proudy islámského terorismu, které jsou napojeny na síť Al-Kaida.⁵⁹ Jedním z názorů může být, že se čečenské ženy ve větší míře obrátily na cestu sebevražděných útoků po neúspěšné akci v divadle Dubrovka v roce 2002, kdy sympatie zahraničí byly více na straně čečenských teroristů. Od té doby se zdá být síla útoků namířených proti Moskvě stále ničivější a narůstající.

Anne Speckhardové při svém výzkumu ženského sebevražděného terorismu na území Čečenska zohlednila tři směry. První směr zahrnuje rozhovory s přeživšími rukojmími, kteří měli možnost pozorovat a komunikovat s útočnicí. To poskytuje zcela jedinečný pohled na chování sebevražděných atentátnic při útoku. Druhým směrem jsou rozhovory s rodinou, příbuznými a blízkými spolupracovníky útočnice. Třetí směrem je následně výzkum zaměřen na sledování zpravodajských informací a rozhovory s bezpečnostními úředníky.⁶⁰

Při zaměření na motivaci čečenských žen stát se Černými vdovami, nalezneme mnoho možných důvodů. Zdroje z ruské strany mylně uvádějí, že jim je vymýván mozek a jsou fanatizovány s použitím drog. Studie zabývající se motivy čečenských žen naopak uvádějí jinou motivaci. Dle Speckhardové jedním z nich je trauma. Žádná sebevražděná atentátnice z výzkumu Speckhardové neměla vážnou poruchu osobnosti, když se rozhodovala o připojení se k teroristické skupině. Nicméně se ukázalo, že

⁵⁸ SPECKHARD, Anne, AKHMEDOVA, Khapta. *Black Widows: The Chechen Female Suicide Terrorists*. [online]. Tel Aviv: INSS, 2006. S. 67. [cit. dne 2015-04-1] Dostupné na: <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?id=91164>

⁵⁹ *Revue Politika*. Čečenský terorismus a jeho dopady na Českou republiku. [online] 2004/8. [cit. dne 2015-04-1]. Dostupný na: <http://www.revuepolitika.cz/clanky/714/cecensky-terorismus-a-jeho-dopady-na-ceskou-republiku>

⁶⁰ SPECKHARD, Anne, AKHMEDOVA, Khapta. *Black Widows: The Chechen Female Suicide Terrorists*. [online]. Tel Aviv: INSS, 2006. S. 63. [cit. dne 2015-04-1] Dostupné na: <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?id=91164>

všechny účastnice mají za sebou hluboké osobní trauma a příznaky post-traumatické stresové poruchy či disociativní poruchy. Tato úroveň psychické traumatizace byla velmi pravděpodobně jedním z hlubších motivačních faktorů, které je vedly k připojení se k teroristické ideologii. Téměř všichni čečenští sebevražední atentátníci (jak muži, tak ženy) prošly velmi podobnou cestou za tím, aby se zradikalizovaly a staly se původci násilí. Jako osobní trauma u většiny atentátníků je ztráta někoho blízkého při náletech, bombových otocích, výbuchu nášlapných min, v bojích či ruských čistkách. Rodinní příslušníci či známí uvedli, že násilná smrt někoho z rodiny, či jiné sociální trauma zanechalo hluboké osobní trauma v jedinci, který tomu přihlížel a následně měl v sobě pocity smutku, hněvu, viny a deprese. Depresemi trpělo 73% posuzovaných žen, 92% trpělo odcizením a pocitem izolace od okolí, pocity agrese cítilo 23% žen a pocity pomsty 31% žen.⁶¹ Přijetí ideologie džihádu traumatizovaným jedincem může být viděno jako snaha o najetí odpovědi na psychické trauma a prostředek pro vyjádření žalu.

Dalším motivačním faktorem je dle studie pomsta. Traumatická stresová teorie se projevuje ve velké míře v čečenské společnosti v souvislosti s tradičním pojetím pomsty v tejepech. Pokud je milovaný zraněn nebo zabit je povinností členů rodiny vyhledat zločince a řádně ho potrestat. Tato ideologie pomsty je přísně kodifikována a není v ní nic jiného, než najít původce zla a sjednat nápravu. S rozšířením války, traumatizací a úmrtím blízké osoby se ovšem tento způsob myšlení mění. Pomsta se stává generalizována v myslích mnoha lidí. Až ve 39% případech jedinci schválili pomstu, ale nikoliv vůči člověku, který ublížil jejich rodině, ale vůči celému etniku, ze kterého to zlo pocházelo. V tomto případě tedy pomsta vůči ruské armádě a civilistům). Se zvýšenou traumatizací se stala generalizovaná pomsta dostatečnou a přijatelnější. Všechny zkoumané ženy měly pomstu jako hlavní motiv útoku. Až 54% z nich před teroristickým činem uvedla svým bližním, že budou usilovat o pomstu za násilnou smrt svého příbuzného v rukou Rusů.

S faktorem pomsty se v rámci výzkumu pojí i náboženská ideologie. Obecně osoba, která prochází hlubokým osobním traumatem prožívá roztržité osobnosti a prochází změnami, které se týkají osobní bezpečnosti a dalších duševních faktorů. Trauma oběti jsou často disociativní v reakci na jejich zkušenosti. Někteří prožívají amnézii, emoční znecitlivění a sociální odcizení. Některé ženy zažijí trauma, které je tak

⁶¹ SPECKHARD, Anne, AKHMEDOVA, Khapta. *Black Widows: The Chechen Female Suicide Terrorists*. [online]. Tel Aviv: INSS, 2006. S. 67. [cit. dne 2015-04-1] Dostupné na: <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?id=91164>

emocionálně náročné a bolestivé, že si ho nejsou schopny logicky odůvodnit. V tomto případě se tak velmi často uchylují k náboženství. Nechají se naverbovat za účelem toho, aby mohly spáchat teroristický útok za účelem vyššího principu. Věří tomu, že jejich akt bude brán jako mučednická smrt a dočkají se odměny v posmrtném životě. Odměna spočívá v tom, že jim budou odpuštěny všechny hříchy a budou jim otevřeny brány nebe, kde budou navěky šťastny. Velká část léčebného procesu v návaznosti na psychické trauma je rekonstruovat i osobní příběh a pohled na svět, který zahrnuje onu traumatickou událost. Náboženství založené na teroristické ideologii, která zahrnuje národní tradici a dokonce povinnost pomstít člena rodiny, může sloužit pro tuto potřebu v krátkodobém horizontu. Poskytuje druh psychologické první pomoci, na jejímž konci se z jedince stává atentátník. Ideologie džihádu tak poskytuje nešťastnou psychologickou pomoc obětem traumatu v krátkodobém horizontu v důsledku teroru sponzorující organizace. Ve světle dvou válek za posledních deset let, pokračující konflikty a aktuální protiteroristické opatření v Čečensku, Čečensko jako celek utrpělo rozsáhlou psychologickou traumatizaci. Žádný jednotlivec nebo rodina nebyli nedotčeni vlivem bombardování měst, válkou, násilím a smrtí. Ženy přijaly myšlenku džihádu či pomsty a staly se mučednicemi v boji proti Rusům.⁶²

Ve své studii Speckhardová uvádí jako další motivaci tu genderovou. Zatímco ruští novináři psali, že čečenské ženy jsou uneseny, znásilněny a pod vlivem drog dotlačeny k účasti na teroristickém útoku, studie poukazuje na nové důkazy. Lze nalézt důkazy o vlastních náborových iniciativách žen a jejich silné vůli stát se mučednicí ve jménu své země, a tím se zbavit závislosti na Rusku. V rámci studie je znám pouze jeden případ, kdy žena tvrdila, že byla do sebevražedného útoku přinucena svým bratrem. Pocházela z rodiny, která byla rozdělena na dvě strany. Její sestry se pro teroristické útoky nadchly a matka je povzbuzovala, aby pokračovaly s terorismem. Otec, který byl rozhněván jejich činností se je pokusil zastavit. Dívka se obrátila nakonec na ruské úřady s tím, že potřebuje ochranu od svého bratra, který již čtyři dívky poslal jako sebevražedné atentátnice na misi a mezi kterými byli i dvě její sestry.⁶³

V případě některých sebevražedných atentátnic byl přítomen faktor, který určení přesného motivu komplikoval. S některými se manželé rozvedli kvůli

⁶² SPECKHARD, Anne, AKHMEDOVA, Khapta. *Black Widows: The Chechen Female Suicide Terrorists*. [online]. Tel Aviv: INSS, 2006. S. 70. [cit. dne 2015-04-1] Dostupné na: <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?id=91164>

⁶³ SPECKHARD, Anne, AKHMEDOVA, Khapta. *Black Widows: The Chechen Female Suicide Terrorists*. [online]. Tel Aviv: INSS, 2006. S. 70-71. [cit. dne 2015-04-1] Dostupné na: <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?id=91164>

neploidnosti a ty pak byly ve výsledku ochotnější věnovat se terorismu. Jedna žena byla vážně nemocná a některé ženy byli na útěku, jelikož by je čekal horší osud než smrt, pokud by byly chyceny. Přesto se ale ve všech případech udrželo hlavní motivační jádro podložené traumatem z minulosti.⁶⁴

3.5 Taktika a zbraně

Nejčastější využívané prostředky pro realizaci útoků, se kterými se u Černých vdov setkáme je sebevražedný pás. Pásky jsou většinou tvořeny plastickou trhavinou, granáty a TNT. Většinou jsou ještě doplněny o malé kovové předměty, které mají za cíl zvýšit ničivost pásu. Dále je velmi rozšířené používání nákladních vozidel, která jsou naplněna výbušninami. Žena řidička snadněji projde přes kontrolovaný vjezd či kontrolní stanoviště. Častěji dochází dokonce k tomu, kdy jsou útoky spáchány pomocí ruských aut, která jsou napěchována ruskými výbušninami, jelikož nelegální obchod se zbraněmi mezi Rusy a Čečenci je čím dál běžnější. Zbraněmi jsou v případě sebevražedných útoků výbušniny.⁶⁵

Nástrojem sebevražedných útoků jsou ženy samy. Ty jsou také naváděny k tomu, aby působily co nejvíce žensky. Snižuje to možnost kontroly a je tedy vyšší šance na úspěšné provedení mise. Dle způsobu a techniky, kterými jsou sebevražedné útoky ze strany Černých vdov realizovány, se jednoznačně jedná o zcela účelně organizovaná napadení. Tomu nasvědčují i fyzická a psychická příprava dívek ve výcvikových táborech. O samotné organizaci útoku vypovídá i vybavení atentátnic, kontrola nad samotnou realizací sebevražedného útoku či indoktrinace. Osobní neboli individuální realizace sebevražedných útoků Černými vdovami jsou pouze výjimečné.⁶⁶

⁶⁴ SPECKHARD, Anne, AKHMEDOVA, Khapta. *Black Widows: The Chechen Female Suicide Terrorists*. [online]. Tel Aviv: INSS, 2006. S. 70. [cit. dne 2015-04-1] Dostupné na: <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?id=91164>

⁶⁵ REUTER, J. The American Committee for Peace in Chechnya. *Chechnya's Suicide Bombers: Desperate, Devout, or Deceived?* [online] 2014 Dostupné na: <http://www.radicalparty.org/content/american-committee-peace-chechnya-chechnya's-suicide-bombers-desperate-devout-or-deceived-jo> [cit. dne 2015-04-3]

⁶⁶ ŠMÍD, T. Pár poznámek k tragédii v Beslanu. *Revue Politika*, 2005, č. 1 [online]. Dostupný na: <http://www.revuepolitika.cz/clanky/511/par-poznamek-k-tragedii-v-beslanu> [cit. dne 2015-04-3]

3.6 Cíle útoků

Černé vdovy se při svých útocích orientují na několik cílů. Nejčastěji si jako cíl volí vojenské objekty, ale výjimkou nejsou ani útoky na vládní a civilní objekty. Útoky na civilní obyvatelstvo představují pro teroristy záruku pozornosti médií a také u takových akcí bývá nejvíce obětí. Nejčastěji se tak děje na koncertech, v divadle, ve škole a nebo v prostředcích hromadné dopravy. Prvním takto namířeným útokem proti civilistům byl útok na divadlo Dubrovka, o kterém se více zmíním později. Dalším případem útoku proti civilistům je pokud dvaadvacetileté Černé vdovy Zeremy Mužikojevové odpálit tašku s výbušninou v kavárně. Nicméně tento pokud nevyšel a Zerema byla zadržena.

Jak už jsem zmínila dříve, první útok, kdy Černé vdovy použily taktiku sebevražedného terorismu, se datuje k červenci 2000. Dvojice atentátnic najela nákladním vozem naplněným výbušninami do budovy policejních jednotek. Čečenské sebevražedné atentátnice se postupem času staly závažnou hrozbou. Původní násilné akce se odehrávaly v prostřední Severního Kavkazu a byly namířeny zásadně na vojenské cíle nikoliv na civilní ruské obyvatelstvo. Útoky ženských atentátnic však tyto cíle zásadně změnilo. Postupem času se stalo trendem přenést konflikt z domácí půdy na půdu ruskou. V červenci 2003 se odpálila Zulikhan Yelikhadzhieva během rockového koncertu v Moskvě. Během dalších čtyř měsíců se odehrálo celkem sedm sebevražedných útoků, při kterých zahynulo celkem 165 lidí. Po roce 2004 byla většina útoků v Rusku spáchána Černými vdovami.

V roce 2010 byl spáchán útok v moskevském metru. První výbuch byl ve stanici metra Lubjanka, druhý proběhl o 30 minut později ve stanici Park kultury. Oba výbuchy proběhly během ranní špičky, kdy je v metru nejvíce lidí. Celkem zemřelo 37 lidí a desítky jich bylo zraněno. Útoky spáchaly dvě ženské atentátnice, které měly na sobě tříkilogramovou nálož. Ženy se odpálily až době, kdy se otevřely dveře vagónů a cestující nastupovali a vystupovali.⁶⁷ Další útok Černé vdovy je z 25. května 2013, který byl uskutečněn v Dagestánu. Atentátnice identifikovaná jako pětadvacetiletá Madina

⁶⁷ Česká televize. *Sebevražedné atentátnice se odpálily v moskevském metru*. [online]. Dostupné na: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/85307-sebevrazedne-atentatnice-se-odpalily-v-moskevskem-metru/>

Alieva zabila útokem jednu ženu a čtrnáct lidí zranila. Madina byla celkem dvakrát vdaná a pokaždé jejího muže zabily ruské jednotky.⁶⁸

3.6.1 Divadlo Dubrovka

Dne 19. října 2002 na sebe Černé vdovy upozornily, když spolu se čečenskými separatisty obsadily moskevské divadlo Dubrovka, kde drželi 900 rukojmí. Zprávy o tom, že se početné skupině po zuby ozbrojených teroristů podařilo zčistajasna obsadit v centru Moskvy budovy, šokovaly veřejnost. Po třech letech to opět vypadalo, že čečenská válka vstoupila do domovů obyčejných Rusů, a to přesto, že podle pravidelně se opakujících oficiálních tvrzení již dávno skončila. Přibližně třetinu až polovinu teroristů tvořily ženy, které se nechaly oslovovat jako „vdovy bojovníků zahynulých pro svobodu Ičkerije.“ Byly to Čečenky, které byly zahalené do černého závoje zakrývajícího celý obličej kromě očí a kolem pasu měly tzv. mučednické pásy, což byly pásy s výbušninami. Velitelem skupiny byl Movsar Barajev, čtyřadvacetiletý synovec známého únosce a gangstera Arbiho Barajeva. Samotní teroristé ospravedlňovali své jednání náboženskými hesly – považovali se za mučedníky. V rozhovoru pro stanici Al-Džazíra se jeden z teroristů nechal slyšet: „*Každý z nás je připraven k sebeobětování pro Alláha a nezávislost Čečenska. Toužíme po smrti více, než vy toužíte po životě.*“ V případě, že by byl zabit jeden spolubojovník či spolubojovnice, byli připraveni zabít deset rukojmí. Bylo to tak vůbec poprvé, kdy čečenští separatisté zřetelně demonstrovali svou spřízněnost s militantním islámem.⁶⁹

Zpočátku byly požadavky teroristů jasné, jednalo se především o stažení ruských vojsk z Čečenska a okamžité ukončení konfliktu. Neměli však reálnou představu, jak tyto požadavky naplnit. Jako prostředníky si původně vybrali pouze Červený kříž a Lékaře bez hranic za podmínky, že mezi nimi nebude ruský občan. Ruska kardioložka Marija Školnikovová, která se zúčastnila vyjednávání, tlumočila ochotu teroristů jednat s lidmi, kteří se příliš nezdiskreditovali. Prvním dostatečným krokem mělo být prohlášení prezidenta Putina o ukončení konfliktu a demonstrativní stažení vojsk z jedné čečenské obce. Ovšem jejich požadavky nebyly vyslyšeny.⁷⁰

⁶⁸ News.com.au. *Black widow Madina Alieva suicide bombing kills one, injures dozens.* [online]. Dostupné na: <http://www.news.com.au/world/black-widow-madina-alieva-suicide-bombing-injures-12/story-fndir2ev-1226650637376>

⁶⁹ SOULEIMANOV, E. *Konflikt v Čečensku. Minulost, současnost, perspektivy.* Praha: SLON, 2007. s. 307-308.

⁷⁰ SOULEIMANOV, E. *Konflikt v Čečensku. Minulost, současnost, perspektivy.* Praha: SLON, 2007. s. 308.

Operace na záchranu rukojmích byla započata časně ráno 25. října, kdy byl do ventilačních kanálů budovy puštěn „uspávací“, respektive nervově paralyzující plyn, jehož použití mělo teroristy zneškodnit. Půl hodiny po vypuštění plynu došlo k útoku a dle následného oznámení ministra vnitra Vladimíra Vasiljeva bylo zabito 36 teroristů. Během dne přicházely z Kremlu vítězné reakce a Vladimir Putin prohlásil, že se podařilo téměř neuskutečnitelné – zachránit životy stovek lidí. Ovšem nejasnosti ohledně toho, co se ve skutečnosti stalo, stále přetrvaly. Teprve za nějaký čas se zjistilo, že celkem zemřelo 130 lidí, ve většině případů na následky použití „uspávacího“ plynu. Následné soudní vyšetřování celé tragédie probíhalo v tajnosti a veřejnosti nebyly sděleny žádné podrobnosti o případu, jelikož jsou předmětem státního tajemství. Celý proces vyšetřování byl protahován, vyšetřovatelé posílání na dovolenou a členové vyšetřovací komise byli často obměňováni.

Vyšetřovací komise odmítá uznat samotný fakt, že smrt kolem 130 rukojmí způsobil plyn, respektive nesprávné ošetření či jeho úplná absence. Oficiální místa přitom neposkytla informace o konkrétním složení použitého plynu, a proto lékaři ani nemohli vytvořit účinnou protilátku a vést tak léčbu pacientů správným směrem. Sanitky ani nedostaly žádné informace o tom, že byl použit plyn, a proto nedisponovaly potřebným vybavením a nemohly poskytnout potřebnou péči. V závěrečném oficiálním dokumentu se uvádí, že smrt rukojmích je v první řadě důsledkem velikého oslabení jejich organismu, který se, jak vyšlo najevo, nedokázal vyrovnat se zdánlivě neškodným plynem. Anonymního vynálezci použitého plynu byla dokonce tajným prezidentovým dekretem udělena hvězda Hrdiny Ruské federace.⁷¹

3.7 Beslanský masakr

Dne 1. září 2004 byla v městečku Beslan teroristy obsazena budova místní školy a v zajetí se ocitly stovky nevinných lidí, včetně dětí předškolního a mladšího školního věku. Teroristé pod pohrůžkou smrti nahnaly do budovy 1300 rukojmích, mezi nimiž byly i ženy s malými dětmi, učitelé a rodiče. Ve zmatku se podařilo uprchnout pouze několika desítkám lidí. Teroristé se ihned zabarikádovali v budově školy a rozbily všechna okna kvůli případnému použití nervového paralyzujícího plynu. Všichni rukojmí (kromě matek s novorozenaty) byli shromážděni v tělocvičně, kde bylo

⁷¹ SOULEIMANOV, E. *Konflikt v Čečensku. Minulost, současnost, perspektivy*. Praha: SLON, 2007. s. 316.

na basketbalových koších rozmístěno sedm bomb a po celé délce tělocvičně umístěny miny. Svým chováním dávali teroristé jasně najevo, že „měkký scénář“ z Dubrovky se opakovat nebude. Kromě prvního a druhého dne teroristé odmítali poskytovat rukojmím vodu a potraviny. Tímto krokem si přáli dostat vládu do bezvýchodné situace. Dětský organismus by takové podmínky dlouho nevydržel a po pěti dnech by začali malí rukojmí umírat. Teroristé si od takového postupu slibovali co největší vstřícnost Moskvy vůči svým požadavkům. Kvůli informačnímu embargu, které vláda na celou událost uvalila není dodnes přesně jasné, kdo teroristy řídil. Mezi teroristy byly i dvě mladé dívky (17 a 18 let), které byly celé zahalené do černého hidžábu a opásané výbušninou.

Pokud jde o požadavky, ty se příliš nelišily od těch z Dubrovky avšak byly poněkud propracovanější. Požadavky tvořily tyto body: a) V. Putin podepíše výnos o stažení ruských vojsk z Čečenska a ukončení války, b) Čečensko se jako samostatný stát připojí k SNS, c) Čečensko zůstane v rublové zóně, d) do Čečenska vstoupí mezinárodní mírové sbory a pozorovatelé. Dle chování teroristů a umírněným požadavkům, jejich cílem nebylo vraždění ani sebevraždy. Svědčí tomu i fakt, že po několika dnech proseb dovolili záchranářům přiblížit se ke škole a odvézt těla zastřelených 1. září a v následujících dne uvnitř. Podle některých zdrojů bylo popraveno z různých důvodů až dvacet mužů, kteří se teroristům buď postavili, nebo odmítli plnit jejich rozkazy. Oproti oficiálním informacím však v budově nedocházelo k perzekucím žen a dětí, což potvrzují i výpovědi bývalých rukojmích.⁷²

Dne 3. září dostali záchranáři povolení k přiblížení se ke škole. Došlo ovšem k nečekanému výbuchu, po kterém následoval další. Podle oficiální verze se horkem odlepila páska, která držela minu na koši. Bomba pak po nárazu na zem explodovala a odhodila teroristu, který dopadl na další minu. Podle jiné verze byla druhá nálož odpálena záměrně. První výbuch mohl být považován jako signál pro zahájení útoku na školu. Po těchto událostech nastal neuvěřitelný zmatek trvající dalších 10 hodin. Oficiální verze hovoří o střelení uprchajících rukojmích do zad, ovšem svědectví lidí toto vyvrací. Podle oficiálních údajů zemřelo kolem 300 lidí, z toho 157 dětí. Neoficiální údaje ovšem hovoří o mnohem vyšších číslech až kolem 600 mrtvých,

⁷² SOULEIMANOV, E. *Konflikt v Čečensku. Minulost, současnost, perspektivy*. Praha: SLON, 2007. s. 322.

přičemž polovinu měly tvořit děti. Stanovit přesný počet je obtížné i kvůli stále pohřešovaným tělům rukojmích.⁷³

Po těchto událostech byla vytvořena zvláštní parlamentní komise, jejímž posláním bylo dohlížet nad vyšetřováním a zabezpečit jeho transparentní kontrolu ze strany občanské společnosti. Účast v komisi byla odepřena nezávislým poslancům a poslancům z nevládních parlamentních bloků, a tak ihned vyvstala otázka účelnosti komise.

⁷³ SOULEIMANOV, E. *Konflikt v Čečensku. Minulost, současnost, perspektivy*. Praha: SLON, 2007. s. 326.

4 Tamilské tygřice

Nejznámější ženské atentátnice pocházejí z organizace Tamilští tygři na Srí Lance (celým názvem Tygři osvobození tamilského Ílámu/LTTE). Jejich sebevražedné útoky plynou z konfliktů mezi Tamily a Sinhálci obývajícími srílanské území. Černé tygřice nyní operují v rámci šesti divizí – Jaffna, Wannī, Mannar, Mullaitivu, Vuvunia a Batticaloa.

4.1 Srílanský konflikt

I v souvislosti se vznikem ženského sebevražedného terorismu v podobě Tamilských tygřic je nutno se podívat do historie a charakterizovat tak konflikt, kterým významně přispěl ke vzniku této teroristické organizace. Jedná se o srílanský konflikt, který je také označován jako sinhálsko-tamilský konflikt či konflikt mezi státní armádou a armádou Tygrů osvobozeného tamilského Ílámu. Ozbrojený konflikt trvá bezmála třicet let a je považován za nejkrvavější konflikt na světě. Celkově v rámci tohoto konfliktu zahynulo přes 70 000 lidí.

Konflikty mezi Tamily a Sinhálci existují již od doby, kdy se tato dvě etnika na Cejlonském ostrově poprvé potkala. Jejich společný zájem o tento ostrov bylo jediné pojítko, které mezi nimi bylo. Lišili se jak v náboženském vyznání, tak v jazyce. Až do příchodu Evropanů na ostrov zde existovala tamilská a srílanská království. Prvním evropským kolonizátorem byli Portugalci, kteří na ostrov připluli v 16. Století. Nicméně roku 1796 si celý ostrov podrobili Britové a britská koloniální správa byla prvním vládcem, který měl ve své moci celý ostrov. Britové celkově upřednostňovali menšinové Tamily kvůli jejich ekonomické síle, politické schopnosti a také kvůli jejich technickým znalostem. Tamilové díky tomu získávali více míst na univerzitách a posléze i ve vládních postech. V roce 1947 získal Cejlon nezávislost a měl před sebou relativně dobré vyhlídky do budoucna. Dekolonizace probíhala v klidu a Srí Lanka měl všechny předpoklady pro to, aby ekonomicky vzrůstala. Britové zde kromě demokracie a státní správy zanechali i dobré výchozí podmínky pro uplatňování nacionalismu. Majoritní Sinhálci měli po odchodu Britů z ostrova velkou potřebu napravit předchozí

křivdy, které na nich byly podle jejich názoru spáchány a Tamilové se zase velmi obávali o své posty, které považovaly za naprosto zasloužené.⁷⁴

Národnostní skupina	náboženství	počet obyvatel	procento obyvatel	osídlení
Sinhálci	buddhisté	13,4 mil	74 %	jih, jihozápad
původní Tamilové	hindu	2,1 mil	12 %	severovýchod, střed
indičtí Tamilové	hindu	1 mil	6 %	sever, severovýchod
Moorové	muslimové	1,2 mil	7 %	východ
Ostatní		100 tis.	0,7 %	

Zdroj: <http://www.globalpolitics.cz/studie/sri-lanka---konflikt-ideji-a-identit>

Počátky konfliktu se začaly objevovat již po zmíněném nabytí nezávislosti v roce 1947. Tamilové se snažili o vyjednání dohody o rozdělení parlamentních křesel, tzv. dohoda „Fifty-Fifty“, kde by 13% populace obsadilo polovinu mandátů. Na tento návrh ale Sinhálci nebyli ochotní přistoupit. Po krachu vyjednávání se začaly poprvé ozývat hlasy, které volaly po samostatném tamilském státě – Tamilském Ílamu. Tamilský Ílám by se rozkládal na 29% ostrova, 60% pobřeží a měl zahrnovat i velmi významný srílanský přístav Trincomalee. Ílám mělo obývat ale pouze 9% celkové populace ostrova. Zastánci tohoto plánu ho obhajovali pomocí historických argumentů o navázání Ílamu na tamilské království, které předcházelo Sinhálcům a které zaniklo právě pod útlakem Sinhálců. Sinhálci ale měli pro tyto argumenty svoji odpověď, která se také zakládala na historických základech. Tvrdili, že osídlení Tamilů je pouze důsledek jejich invaze a že Tamilové jen znečišťují árijskou krev svou podřadnou drávidskou krví.⁷⁵

V roce 1971 vypukly nepokoje ze strany Lidové osvobozené fronty vedené studentem Rohanem Wijeweerou. Fronta se snažila zničit vše, co mělo nesinhálský původ a nacházelo se to na ostrově. V přibližně stejný čas došlo i k vytvoření radikálního křídla Tamilů, které bylo vedeno studenty. Roku 1972 se Tamilská sjednocená fronta rozštěpila a vznikly z ní tři skupiny, ze kterých se nejvíce prosadili Tygři osvobození tamilského Ílamu, jehož součástí byly i Tamilské tygřice. Tygrům osvobozením tamilského Ílamu se dařilo propagovat své vnímání problému. Také

⁷⁴ MINAŘÍK, David. Srí Lanka – konflikt idejí a identit. *Global politics*. [online] 2009. Dostupný z: <http://www.globalpolitics.cz/studie/sri-lanka---konflikt-ideji-a-identit> [cit. dne 2015-04-15]

⁷⁵ MINAŘÍK, David. Srí Lanka – konflikt idejí a identit. *Global politics*. [online] 2009. Dostupný z: <http://www.globalpolitics.cz/studie/sri-lanka---konflikt-ideji-a-identit> [cit. dne 2015-04-15]

úspěšně formovali veřejné mínění v zahraničí, že vláda utlačuje Tamily a že provádí genocidu Tamilů. V Indii zprávy o genocidě nemohly zůstat bez reakce – ta musela reagovat už kvůli tamilské populaci, kterou má v jihoindickém státě Tamil Nadu. LTTE si tak brzo zajistila pomoc tohoto indického státu a dokonce i podporu indické rozvědky RAW, která jim poskytla zbraně a výcvik v naději na inkorporaci Srí Lanky do Indie. V roce 1978 provedla nová vláda pár smířlivých gest vůči tamilské menšině. Prvním krokem bylo ústavní prohlášení o zakotvení tamilštiny jako národního jazyku Srí Lanky. Sinhálština byla ale i nadále jediným úředním jazykem. Kromě toho došlo i ke zrušení rozdílu mezi občanstvím získaným na základě původu a registrace, čímž došlo ke zrovnoprávnění rodilých Srílančanů s přistěhovalci, tedy hlavně s indickými Tamily, kteří stále pocítovali stigma druhořadého občanství.⁷⁶

V roce 1983 došlo k jednomu z nejhorších pouličních antitamilských bouří, které vedly k vyhnání 75 000 lidí z jejich domovů. Během pouličních nepokojů v 50., 60. a 70. letech vystupovala policie jako neutrální aktér a snažila se boje uklidňovat. V 1983 ale bezpečnostní složky proti agresorům nezasáhly, naopak ještě pomáhaly při provádění pronásledování a vraždění na Srí Lance. Sedmý červenec 1983 je označován jako „černý červenec.“ Tento měsíc je označován jako počátek občanské války. Dochází k prvnímu velkému střetu poté, co došlo k útoku LTTE poblíž Japonské univerzity, při kterém zahynulo 13 členů vojenské patroly.⁷⁷

Přesvědčení o neschopnosti státních institucí zajistit Tamilům bezpečí vedlo k další radikalizaci a k přílivu dalších členů do LTTE. Během 90. let docházelo k neustálým bojům mezi LTTE a vládními vojsky. Tyto boje vyústily až v atentát na indického premiéra Rajíva Gándhího, který byl Tamilskými tygřicemi v roce 1991 zavražděn. Dalším důležitým teroristickým útokem, kterého se LTTE dopustil, byl atentát na srílanského prezidenta Ranasinghe Premadasu, který stejně jako Gándhí zemřel. Neustálé boje probíhaly až do roku 2001, kdy se po útocích na WTC a Pentagon změnila pro LTTE celková situace. Zhoršila se celkově pověst LTTE a tím pádem i možnosti, jak obstarávat finanční zdroje. Ty do té doby plynuly z 60% z mezinárodní sítě tamilských organizací, nelegálního obchodu a od soukromých osob. Ze zahraničí celkově plynulo až 90-95% příjmů LTTE. Po roce 2001 ale už LTTE nikdo oficiálně

⁷⁶ Srí Lanka. *Bezpečnostně-politická situace.* [online] 2008. <http://srilankabezpecnost.blogspot.cz/2008/10/historie-sinhlsko-tamilskho-konfliktu.html> [cit. dne 2015-04-15]

⁷⁷ MINAŘÍK, David. Srí Lanka – konflikt idejí a identit. *Global politics.* [online] 2009. Dostupný z: <http://www.globalpolitics.cz/studie/sri-lanka---konflikt-ideji-a-identit> [cit. dne 2015-04-15]

nepodporoval a ve většině států byli Tamilští tygři připsáni na seznam teroristických organizací. V této době se LTTE také potýkali s nedostatkem rekrutovaných členů. Tento problém řešili přijmem dětí do svých řad. Odhaduje se, že až 50% útoků bylo spácháno ženami. Naproti tomu si vláda získala podporu Velké Británie, Indie a USA.⁷⁸

V únoru 2002 bylo podepsáno příměří. Tamilové se vzdávají požadavků na celostátní tamilskou nezávislost výměnou za autonomii severní a východní části ostrova. V roce 2003 však radikální LTTE porušuje příměří a páchá další teroristický útok. Do vyjednávání mezi LTTE a srílanskou vládou také vstoupilo Norsko, které mělo sehrát roli vyjednavče mezi znesvářenými stranami. V období mezi lety 2002-2003 proběhlo šest kol rozhovorů, které Norsko zprostředkovalo. Konflikt skončil v květnu 2009, kdy vládní síly zvítězily nad LTTE. Při závěrečných bojích zemřel i vůdce Tamilských tygrů Vélupillái Prabhákarán. OSN i různé humanitární organizace však poukazují na problémy, které po skončení konfliktu na Srí Lance přetrvávají. Jde především o reintegraci Tamilů, kteří byli fyzicky i psychicky poznamenáni během vleklého konfliktu, do srílanské společnosti. Amnesty international upozorňuje na porušování lidských práv, ke kterých docházelo během celého konfliktu jak ze strany vládních vojsk, tak samozřejmě i z řad LTTE. Mezi tyto zločiny patří především znásilňování a fyzické i psychické násilí páchané na ženách a dětech.⁷⁹

4.2 Role ženy ve srílanské společnosti

V hinduistickém pojetí byla žena vysoce vážená a měla možnost být nezávislá. To se změnilo s příchodem koloniálního období, kdy byla žena podřízena patriarchálnímu diktátu. Následně po vyhlášení nezávislosti Srí Lanky se ve společnosti objevily pokusy o znovuoobnovení postavení žen, avšak dodnes je na ženu v hinduistické společnosti nahlíženo především jako na matku a manželku, jejímž hlavním úkolem je plodit potomky a starat se o domácnost.⁸⁰

⁷⁸ MINAŘÍK, David. Srí Lanka – konflikt idejí a identit. *Global politics*. [online]. 2009. Dostupný z: <http://www.globalpolitics.cz/studie/sri-lanka---konflikt-ideji-a-identit> [cit. dne 2015-04-15]

⁷⁹ CHUGH, Nishtha. *Sri Lanka Civil War*. [online]. 2012. Dostupný z: http://www.fairobservers.com/region/central_south_asia/sri-lanka-civil-war/ [cit. dne 2015-04-18]

⁸⁰ DE ALWIS, Malathi. The Changing Role of Women in Sri Lankan Society, *Social Research*. [online], 2002, Vol. 69, No. 3., str. 677. Dostupný z: <http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=d4315217-ac7c-4398-b29d-18df7598c7d2%40sessionmgr113&vid=1&hid=106> [cit. dne 2015-04-18]

K velké změně v pohledu na ženu došlo během vleklého konfliktu mezi srílanskou vládou a LTTE. Do té doby byla na Srí Lance cítit velmi silná patriarchální tradice. Čím déle ale konflikt trval, tím více se pohled na ženy začal měnit. Během konfliktu zahynulo mnoho lidí, mezi kterými bylo i velké procento mužů – živitelů. Mnoho vdov, které po jejich smrti neměly šanci se vdát, si tak muselo najít nové zaměstnání, aby uživily své děti. Od 80. let se v rostoucí míře srílanské ženy vydávají za prací do zahraničí. Jedná se především o Blízký východ, Singapur a Hong Kong, kde pracují jako služky. Kvůli velice špatné ekonomické situaci v zemi je to jediný možný způsob výdělku pro rodinu. Často dochází k situaci, že je žena mimo domov až několik let.

Ženy se kvůli konfliktu zapojily i do ozbrojeného boje na obou koncích barikády. Muži byli ze začátku v šoku, nemohli uvěřit tomu, že jejich submisivní, jemné ženy jsou schopné zapojit se do konfliktu. Tamilské tygřice si ale postupně času získaly respekt pro své vynikající bojové schopnosti. I když ideál ženy v domácnosti v srílanských myslích i nadále přetrvává, díky válce dosáhly místní ženy určité nezávislosti a společnost jejich novou roli přijala. Ženy na Cejlonu tak v současnosti nesou dvojitou břímě – je jim „povoleno“ pracovat, ale současně musí zastávat i všechny domácí práce.⁸¹

Srílanská občanská válka tedy výrazně změnila společenské postavení žen, které přetrvává dodnes. Dle studie Malathi de Alwis můžeme identifikovat čtyři typy tamilských žen. Jsou jimi vdovy, bojovnice, truchlící matky a anti-válečné aktivistky. V souvislosti s válkou zůstalo na území Srí Lanky nebývalé množství ovdovělých žen a také domácností s ženou včele. Nejvíce takových žen je koncentrováno v oblastech Puttalam, Jaffna, Wannu nebo Ampara. Válečné vdovy nebyly traumatizovány pouze konfliktem a ztrátou svých milovaných, ale také tím, že musely finančně a emočně podporovat své potomky, kteří trpěli stejně jako ony. Ženy ztrácely sebevědomí, cítily se méně cenné a obviňovaly samy sebe, že zůstaly naživu a stávají se špatnými matkami. Jako vdovy žijící na Srí Lance představovaly značnou anomálii, která byla spokoována s určitým nepříznivým dopadem na společnost. Tamilské ženy tak zvažovaly možnost

⁸¹ Český rozhlas. Kdo jsou Tamilské tygřice? Hrdličková Zuzana [online]. Dostupný z: <http://www.rozhlas.cz/lekari/srilanka/zprava/424180> [cit. dne 2015-04-18]

sebeobětování se, v němž spatřovaly jediné východisko ze své bezvýchodné životní situace.⁸²

Ženy nemusí být pouze obětí násilí, ale mohou být i jejím pachatelem. Do popředí zájmu se dostaly v 90. letech, když se zvýšila jejich účast v bojích. Ženské křídlo LTTE – Ptáci ráje se stalo nechvalně známým v roce 1993 po bombovém útoku na dřívějšího premiéra Indie Rajiva Gándího. LTTE ve velké míře propagovala ideologii, jejíž základem byl vzor tamilské ženy jako matky bojovnice či případně jako maskulinní ženy. Nejvyšším cílem těchto signifikantních typů tamilských žen byl boj za národní sebeurčení. Tato ideologii se v tamilské populaci natolik rozšířila, že mladé tamilské ženy zcela dobrovolně a ve velkých počtech vstupovaly do LTTE za účelem naplnění těchto představ.⁸³

V roce 1984 byla založena Mateřská fronta, která měla vyjádřit protest proti masovému zatýkání Tamilských mladistvých. Organizace byla řízena a složena z žen všech sociálních tříd. Pořádaly masová setkání a stávky, ve kterých požadovaly odstranění vojenské okupace v zájmu návratu k tradičnímu obrazu rodiny a výchovy. Mateřská fronta byla také zásadně proti principům LTTE, neboť ta pobízela tamilské ženy k rození a výchově co největšího počtu dětí, ve kterých členové LTTE spatřovali budoucí bojovníky. Organizace byla velmi podporována jak se strany široké veřejnosti, tak ze strany části tamější vlády.⁸⁴

Anti-válečné aktivistky podporovaly mírové a diplomatické vyjednávání. Různé feministické skupiny promlouvaly proti zvýšené militarizaci Srí Lanky, publikovaly knihy, upozorňovaly na porušování lidských práv, vytvořily vzdělávací programy do škol a organizovaly mírové demonstrace. Feministické organizace se snažily upozornit na utrpení jako Tamilských, tak sinhalských žen během konfliktu.⁸⁵

⁸² DE ALWIS, Malathi. The Changing Role of Women in Sri Lankan Society, *Social Research*. [online], 2002, Vol. 69, No. 3., str. 681. Dostupný z: <http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=d4315217-ac7c-4398-b29d-18df7598c7d2%40sessionmgr113&vid=1&hid=106> [cit. dne 2015-04-18]

⁸³ DE ALWIS, Malathi, 2002, str. 682

⁸⁴ DE ALWIS, Malathi, 2002, str. 684

⁸⁵ DE ALWIS, Malathi, 2002, str. 686

4.3 Profil

Málokdo by věřil, že křehké a plaché dívky byly schopny hnutí LTTE významně přispět. Vojenský výcvik však z Tamilských tygřic učinil houževnaté bojovnice, stejně zručné a lstivé, jako byli jejich mužské protějšky. Sám vůdce Phabrakan označil Černé tygřice za „nadšené děti, které byly narozeny z tamilského národního osvobozenického hnutí.“ Tamilskými tygřicemi se stávají mladé dívky a ženy. Nízký věk je pro členky této organizace charakteristický. Ekonomický status Tamilských tygřic nehraje v důsledku velmi špatných hospodářských podmínek v oblasti Tamilu žádnou roli. V mnoha případech se jedná o tamilské dívky a ženy, které pocházejí z velmi chudých poměrů. Je možné se setkat s případy, kdy tamilské dívky vstupují do organizace za účelem získání pravidelné stravy a střechy nad hlavou. Členky LTTE mají také velmi nízké vzdělání.⁸⁶

Prvotně tvořily ženy určité pomocné skupiny, v nichž zastávaly podpůrné administrativní a logistické pozice. V podstatě se jednalo o ženy pro všechno. Až později byly tyto ženy přijímány do bojových útvarů. Přestože organizace podporovala feminismus, kterému byly ženy společně s nacionalismem ve výcvikových táborech vyučovány, stejně tak byly ženy podporovány v potlačování svých ženských rysů chování a osobnosti, včetně své sexuality, a to aby nedošlo k odčerpání jejich síly a odhodlání. Členové Tamilských tygrů byli považováni za rodinu. Již po jejich vstupu do organizace docházelo k budování vzájemných rodinných vztahů, kdy členové Tamilských tygrů byli ve vzájemném vztahu bratrů a sester. Důvodem pro budování takových rodinných pout bylo zvláště posílení vzájemného vnímání se členů organizace jako příslušníky rodiny, což mělo přispívat ke snížení pravděpodobnosti sexuální touhy mezi jednotlivými členy LTTE. Členové měli rovněž zcela zakázáno uzavírat manželství. Muži nesměli vstupovat od svazku manželského do věku 28 let, ženy pak do věku 25 let.⁸⁷

Tamilská bojovnice je sebevědomá, kompetentní a schopná. Naproti tomu v tradičním pojetí je tamilský žena submisivní, stará se o domácnost a příliš se neprojevuje. Černí tygřice jsou poměrně slavné a bojují nejen v rámci pozemních jednotek, ale i mezi mořskými tygry. Navíc tvoří třetinu sebevražedného komanda,

⁸⁶ ALISON, M. *Female combatants of the LTTE and IRA: a comparative study*. Tamilcanadian. 2004 [online]. Dostupný z: <http://www.tamilcanadian.com/page.php?cat=52&id=2430> [cit. dne 2015-04-20]

⁸⁷ ALISON, M. 2004

kteře páchá atentáty na politické cíle. Tamilské tygřice mají vlastní strukturu v rámci hnutí LTTE a plánují vlastní operace.

4.4 Motivy

Alex Perry vedl rozhovor s osmnáctiletou Eraj Samandi, která hořela touhou přidat se k Tamilským tygřicím. Na rozdíl od svých vrstevnic se nezajímala o všední starosti, ale chtěla zemřít dříve, než bude stará. Nemohla si ani vzpomenout, kdy se naposledy učila na zkoušku a každého chlapce se zavrtěním hlavy odmítla. Když se ale Perry zeptal, kdy doufá, že dosáhne svého snu stát se Tamilskou tygřicí, usmála se a zabořila tvář do rukou. Svou žádost již napsala, ale stále nedostala žádnou odpověď a z toho byla smutná. Dle jejích slov „se chce odpálit za svobodu.“ Její šance na normální život byly nejisté již od narození na území Tamilských tygrů na severu Srí Lanky. Samandi vypověděla, že smrt 125 přátel a sousedů, které zabilo vládní bombardování její vesnice, ji vnutila myšlenku na smrt. Rozhodla se, že se připojí k LTTE, aby zemřela z nějakého důvodu a ne jen proto, kde žije.⁸⁸

Tamilští tygři mění postavení žen, což je údajně i jeden z důvodů, proč Tamilkyně vstupují do hnutí – chtějí tak společnosti sdělit svou nespokojenost se svým stávajícím sociálním statutem. Chtějí ukázat, že jsou to mladé nezávislé ženy, schopné vzepřít se autoritě. Budou tak více emancipované, než kdyby přijaly tradiční roli tamilské ženy a chtějí se vyhnout patriarchálním způsobům, které i nadále panují v určitých oblastech Srí Lanky. Líbí se jim, že jako Tamilské tygřice budou při výcviku jezdit na kole, šplhat po stromech a naučí se plavat, což bývá ve většině případů pouze výsadou mužů. V některých případech se k Tamilským tygřicím dostávají velmi mladé dívky a je jim od útlého věku vymýván mozek a připravovány tak na páčení sebevražedných útoků. Tyto dívky zkrátka nevidí nic jiného než to, jaká je velká pocta být vybrána k tomu, aby pomohly Tamilským tygřicím k dosažení vybraného cíle.

Další motivací mohou být separatistické a etnické důvody. Ženy touží po tom, aby se mohly zapojit do bojů za samostatný tamilský stát a jsou ochotny pro to obětovat i vlastní život. Z etnického hlediska jde tamilským ženám o to, aby skončilo utiskování tamilské menšiny sinhálskou většinou. Nezávislost tamilského národa, svoboda a dodržování lidských práv jsou jedním z hlavních důvodů, proč ženy bojují za LTTE.

⁸⁸ PERRY, Alex. *How Sri Lanka's Rebel Build a Suicide Bombers*. Time [online]. 2006. Dostupný z: <http://content.time.com/time/world/article/0,8599,1193862,00.html> [cit. dne 2015-04-20]

Pohnutkou pro zapojení ženy do LTTE může být i to, že se stala obětí sexuálního násilí jak ze strany vládních složek, tak i ze strany indických mírových sborů. Když je tamilská žena znásilněna, ztrácí čistotu a nemá už možnost vést plnohodnotný život v tamilské společnosti. Nemůže se vdát a tyto ženy pak mají pouze dvě volby – spáchat sebevraždu, nebo se zapojit do hnutí. Problematika znásilňování žen byla jedním z největších problémů celého srílanského konfliktu. Znásilňování žen bylo během konfliktu doslova na denním pořádku. Dalším důvodem pro přidání se k LTTE je také to, že se naopak chtějí chránit před sexuálním zneužitím. Věří tomu, že pokud se nechají naverbovat k Tamilským tygřicím, tak jim bude poskytnuta ochrana.⁸⁹

Ženy si chtějí často zlepšit své sociální a ekonomické postavení a v rekrutování se k Tamilským tygřicím vidí i možnost, jak zlepšit své sociální postavení a ekonomickou situaci. Kvůli vleklému konfliktu jim chybí pocit bezpečí a postrádají smysluplný život, který by vedly se svými rodinnými příslušníky, kteří byli zabití. Tamilské tygřice poskytují svým členkám jídlo a vzdělání, což některým ženám stačí jako motiv pro naverbování.⁹⁰

Stejně jako u Černých vdov se i u Tamilských tygřic vyskytuje kult mučednictví. Ženy, které obětují svůj život v rámci sebevražedného útoku věří, že se poté dostanou do nebe a budou za svou oběť odměněny. Často také dělají proto, aby zabezpečily rodinu. Pozůstalá jsou nesmírně hrdí na své dcery nebo matky, které obětovaly svůj život za svobodu pro svůj lid.

4.5 Taktika a zbraně

Nástrojem sebevražedných útoků Tamilských tygřic jsou samy mladé dívky a ženy. Ženy jsou zkrátka považovány za mírumilovné a nekonfliktní a nato Tamilské tygřice spoléhají. Nikdo by do nich zpočátku neřekl, že by mohl působit v rámci teroristických organizací. Až ke konci konfliktu se začalo více počítat s tím, že je sebevražedného útoku schopna i žena.

⁸⁹ BEYLER, Clara. *Messengers of Death – Female Suicide Bombers*. International Institute for Counter-Terrorism. [online] 2003. Dostupný z: <http://www.ict.org.il/Article/854/Messengers%20of%20Death%20-%20Female%20Suicide%20Bombers> [cit. dne 2015-04-20]

⁹⁰ ALISON, M. *Female combatants of the LTTE and IRA: a comparative study*. Tamilcanadian. 2004 [online]. Dostupný z: <http://www.tamilcanadian.com/page.php?cat=52&id=2430> [cit. dne 2015-04-20]

Pro své sebevražedné mise používají Černí tygři několik druhů zbraní – pás s trhavinou, vozidlo naložené trhavinou a někdy také motocykly, motorové čluny a letecké stroje. U žen je nejpoblábnější trhavinový pás či vesty, které často maskují falešným těhotenstvím a tradičním volným srílanským oděvem. Snadným způsobem je také nákladní vůz s trhavinou, jelikož žena srílanské nemůže řídit vozidlo, sedí tedy na sedadle spolujezdce a tím pádem není tak podezřelá. I na Cejlonu se sebevražedné atentátnice velmi spoléhají na to, že v tradiční srílanské společnosti ženy nemohou být prohledávány – cizí muž se jich nesmí dotknout.⁹¹

4.6 Cíle útoků

Mezi nejčastější cíle sebevražedných atentátnic patří konkrétní jednotlivci, většinou vysocí státní představitelé. Dále se jejich cíle orientují na ekonomické, politické a kulturní instituce. Výjimkou nejsou ale ani útoky na vojenské objekty.

Nejznámější útok byl spáchán v roce 1991, kdy dávká jménem Dhanu předstírající falešné těhotenství a pod oděvem skrývající výbušninu, zabila indického předsedu vlády Rajiva Gándhího. Útok proběhl v době, kdy v rámci předvolební kampaně navštívil město Sriperumbudur. Aby se Gándhí co nejvíce přiblížil veřejnosti, odmítl ochranku během kampaně. Ve chvíli, kdy si premiér podával rudce s lidmi z davu, který se tísnil kolem něj, se k němu dostala atentátnice. Během sebevražedného útoku zemřelo i dalších 14 lidí, kteří stáli v jeho blízkosti. Dhanu se poté stala hrdinkou a symbolem celé organizace. Po útoku byla atentátnice hnutím vykreslena jako oběť znásilnění, kdy šlo tedy spíše o osobní pomstu, než o politicky motivovaný útok. Toto ospravedlnění se však považuje za mylné a hnutí jej používá pouze pro to, aby své útoky učinilo pro svět přijatelnější. Tento výmysl popírá i následující vyšetřování, kdy bylo zjištěno, že na útoku se podílely dvě ženy – ta druhá stála opodál a byla připravena jednat v případě, že by ta první selhala. V souvislosti s tímto sebevražedným útokem se jedná o jeden z mála atentátů, které byly uskutečněny mimo území Srí Lanky.⁹²

Dne 1. Května 1993 byl spáchán útok na prezidenta Ranasinghe Premadasu. Bombu u sebe měl čtrnáctiletý mladík, který jel na kole a když ho zastavili Premadasoví

⁹¹ STACK-O'CONNOR, Alissa. *Lions, Tigers, and Freedom Birds: How and Why the Liberation Tigers of Tamil Eelam Employs Women*. Terrorism and Political Violence. [online]. 2007, Vol. 19, Iss. 1. Dostupný z: <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09546550601054642#> [cit. dne 2015-04-22]

⁹² STACK-O'CONNOR, Alissa. 2007

bodyguardi, bomba vybuchla. Společně s prezidentem zemřelo minimálně dalších 14 lidí. I když byl útok proveden chlapcem, tak do něj byly zapojeny i Tamilské tygřice, které se strategických důvodů nemohli útok vykonat.⁹³

Při jednom nevydařeném útoku v roce 1999 během předvolební kampaně ve městě Colombo byla vážně zraněna prezidenta země Chandrika Kumaratunga. Sebevražedná atentátnice se snažila přelézt bezpečnostní plot, zatímco prezidentka šla ke svému vozidlu. Výbušné zařízení vybuchlo ve chvíli, kdy dorazila ochranka prezidentky. Prezidentka nezemřela, ale přišla o pravé oko. Při tomto útoku bylo zabito 14 lidí a dalších 100 zraněno. Sebevražedné útoky se osvědčily jako nejefektivnější zbraň ve výzbroji Tamilských tygrů.⁹⁴

Do roku 2004 proběhlo ze strany Tamilských tygřic celkem 27 útoků. K jejím cílům patřil např. Ministr průmyslu a rozvoje, vysoce postavení představitelé policie a armády nebo členové předsednictva vlády.

⁹³ GARGAN, Edward. Suicide Bomber Kills President of Sri Lanka. *The New York Times*. [online]. 1993. Dostupný z: <http://www.nytimes.com/1993/05/02/world/suicide-bomber-kills-president-of-sri-lanka.html> [cit. dne 2015-04-25]

⁹⁴ FILKINS, Dexter. Sri Lankan President Wounded in Suicide Bomber Attack. *New Yorker Times*. [online]. 1999. Dostupný z: <http://articles.latimes.com/1999/dec/19/news/mn-45445> [cit. dne 2015-04-25]

5 Komparace

Obě teroristické skupiny se ve vzájemné komparaci projevují shodnými i rozdílnými rysy. Skupina Černých vdov zahrnuje především ženy, které ztratily někoho blízkého. Reflexe tragické situace a osobních ztrát na motivech pomsty a následné členství v teroristické organizace představuje jev, který obsahuje sekulární motiv pro dany akt. Černé tygřice se nechávají naverbovat dobrovolně, stávají se součástí mužské organizace, kde mají rovnoprávné postavení. Nejdříve se zaměřím na náboženské motivy a následně budu komparovat světské motivy, které si rozdělím do tří podskupin: nejprve se budu věnovat komparaci separatistických motivů, poté nacionalistických motivů a následně i osobním motivům.

U Černých vdov dochází v rámci páchaní sebevražedných útoků k prolínání náboženské a osobní motivace. V poslední letech v Čečensku sílí islámská víra a radikalismus je v této zemi častým jevem. Velmi často se věřící islámské ženy staly v rámci konfliktu oběťmi násilného sexuálního činu. Vzhledem k tomu, že by z tohoto důvodu již nemohly vést plnohodnotný život a prakticky by byly vyloučeny ze společenského života, volí mučednickou smrt. Věří, že pomocí spáchání sebevražedného útoku očistí svou duši. U Tamilských tygřic nejsou náboženské motivy důležitou motivací v rámci páchaní sebevražedných útoků. Zde se jedná spíše o sekulární motivy.

Pokud jde o separatistický motiv páchaní sebevražedného terorismu u Tamilských tygřic, tak je to dle mého názoru ten nejdůležitější motiv, jaký tato teroristická organizace má. Zde hraje důležitou roli historický konflikt, jehož jádro spočívalo v utiskování sinhálské většiny tamilskou menšinou během koloniální nadvlády. Poté, co proběhla dekolonizace, se situace obrátila a začal velmi vleklý konflikt mezi Sinhálci a Tamily. Tamilové velmi silně toužili po vytvoření samostatného státu na severním území Srí Lanky, kde by mohli ustanovit svou vlastní nezávislou vládu. Konflikt oficiálně skončil v roce 2009, ale je otázkou, zda skončil nadobro. Příměří mezi Tamily a Sinhálci je přeci jenom poněkud křehké a hrozí tak do budoucna návrat nepokojů.

V rámci Černých vdov je separatistický důvod častým motivem, proč se ženy rozhodnou připojit k této teroristické organizaci a obětovat svůj život. Mnoho lidí si přeje, aby bylo Čečensko nezávislé na Rusku. Lidé mají ruskou nadvládu spojenou s brutálním násilím, které zde v rámci konfliktu probíhalo. Obyvatelstvo zkrátka

podvědomě touží po vlastním spravovaném území s legitimní vládou, která by byla zvolená ve spravedlivých volbách. Otázkou ale zůstává, zda by to pro současný stav, ve kterém se Čečensko nachází, bylo to správné řešení. Ekonomická situace není v Čečensku zrovna ideální. Pokud by se Čečensko mělo spoléhat pouze samo na sebe, byl by zde velký problém jak v ustanovení legitimní vlády kvůli přítomnosti teroristickým organizacím, tak i kvůli tomu, že by se Čečenci museli sami postarat o ekonomické příjmy do své státní pokladny.

Dalším motivačním faktorem jsou u Černých vdov faktory nacionalistické a u Tamilských tygřic faktory etnické. Vnitropolitická situace uvnitř Čečenska je velmi napjatá a i etnické složení obyvatelstva je poněkud multikulturní. Zde se tedy zaměřím na nacionalistickou motivaci páchání sebevražedných útoků. Jde převážně o páchání atentátů proti ruským politickým představitelům a proti všem ruským cílům. U Černých vdov jde o jeden z nejsilnějších motivačních zdrojů. Problém je převážně v utlačování čečenského obyvatelstva ruskými silami. Kvůli tomu, že Rusové zabili mnoho čečenských lidí, vládne mezi oběma národy velmi silné napětí.

Co se týče Tamilských tygřic, tak v jejich případě se jedná o etnický motiv, který pramení z konfliktu mezi Sinhálci a Tamily. Etnický motiv je zde hnacím motorem celého konfliktu na Srí Lance. Jak jsem již zmínila, ke konfliktu dochází kvůli upřednostňování jedné etnické skupiny před druhou. Tamilům byly během koloniální nadvlády Velké Británie svěřovány velmi významné posty ve vládě či na úradech a Sinhálci byly opomíjeni. Tento dvojí metr se sinhálskému obyvatelstvu nelíbil a po dekolonizaci Cejlonu se situace na ostrově poněkud obrátila. Docházelo k utiskování tamilské menšiny až tato situace vygradovala v konflikt.

Osobní motivace patří mezi nejdůležitější faktory vedoucí k páchání sebevražedného terorismu u Černých vdov. Mezi hlavní osobní důvody patří to, že se z nich kvůli vleklému konfliktu mezi Ruskem a Čečenskem staly vdovy, nebo vlivem boje přišly o své příbuzné. Černé vdovy chtějí potrestat ruskou stranu za to, že ženám, které působí v této organizaci, zabili jejich manžele, bratry, syny nebo otce. Krevní msta je u Čečenců velmi častým jevem, a tak touha po pomstě u těchto žen vyústí až ve spáchání sebevražedného útoku. Jak u Černých vdov, tak u Tamilských tygřic je dalším osobním motivem již zmiňované znásilnění, kvůli kterému jejich společenský život končí. Ony buď mohou spáchat sebevraždu, nebo se připojí k teroristické organizaci a spáchají atentát v rámci vyššího dobra. Kromě stejných důvodů, které vedou ke spáchání sebevražedného útoku čečenské ženy (znásilnění, smrt blízkého člověka), se u

Tamilských tygřic objevují i motivy ekonomické a sociální. K ekonomickým důvodům patří převážně to, že ženy na Srí Lance často žijí za hranicí chudoby a pro zlepšení svého sociálního postavení jsou schopny se nechat naverbovat do teroristické organizace. Tamilské tygřice poskytují svým členkám jídlo, oblečení i vzdělání. Ženy se k Tamilským tygřicím přidávají i z důvodů emancipace. Srílanská společnost je totiž i v současné době velmi patriarchální a mladé dívky a ženy touží čím dál více po osamostatnění se od mužů. U Tamilských tygřic vidí dobrou příležitost, jak této skutečnosti dosáhnout – ženy se zde oblékají do mužských vojenských šatů, nosí zbraně nebo se učí plavat.

6 Závěr

Cílem práce bylo analyzovat hlavní motivy ženských sebevražedných atentátnic u Čečenských vdov a Tamilských tygřic. Z výzkumu vyplývá, že ani v jednom případě se nejedná pouze o jeden motiv, ale nýbrž o multi-kauzální jev. V každé studii je možné nalézt více motivů s tím, že některé považujeme za majoritní. Některé motivy se u jednotlivých ženských skupin liší. Kořeny ženského sebevražedného terorismu sahají do roku 1985, kdy šestnáctiletá dívka najela nákladním autem naloženým výbušninou do vojenského konvoje. Verbování žen je pro teroristické organizace značně výhodné, neboť ženy jsou přirozeně vnímány jako mírumilovné bytosti a ochránkyně života, a tak nejsou tolik podezřívány. Další výhodou je, že pod svým tradičním splývavým oděvem mohou ukrýt výbušný pás, či předstírat těhotenství. Atentátnice se tak může dostat nepozorovaně na místo, kde je vysoká koncentrace lidí. Problémem jsou i bezpečnostní prohlídky, kdy dle zvyklostí muž nesmí prohledávat ženu. Určitou výhodou je i fakt, že sebevražedná atentátnice přiláká mnohem větší pozornost médií, potažmo celé veřejnosti než sebevražedný atentátník.

V teoretické části své práce jsem nejdříve zanalyzovala historii a strategii sebevražedného terorismu jako takového. Tato část byla velmi důležitá pro poskytnutí podkladů pro zkoumání následujících kapitol mé práce. Překvapivý je profil teroristy, který se vzdaluje představě mladého pomateného fanatika, který má psychické problémy a je sociálně vyloučen. Průzkumy ukazují, že se sebevražedným atentátníkem stávají i lidé zajištění a s vysokým vzděláním. V následující kapitole jsem se již věnovala pouze ženskému sebevražednému terorismu. Definovala jsem konkrétní ženské motivy, které dle dostupných studií a výpovědí lze považovat za klíčové a které jsem následně zohlednila i v případových studiích své práce. Dále jsem se zabývala výhodami, které naverbování žen do teroristické organizace poskytuje a výcvikem jednotlivých útočnic. Pro lepší orientaci v ženském sebevražedném terorismu jsem zařadila i kapitolu, ve které jsem stručně analyzovala teroristické organizace, které pro své útoky používají i ženy. Zabývala jsem se organizacemi v Palestině, Turecku a Libanonu.

V praktické části mé diplomové práce jsem se zabývala Černými vdovami a Tamilskými tygřicemi. V obou případech jsem nejdříve zpracovala historii tamějšího konfliktu, což mi umožnilo bližší pochopení celé problematiky páchání sebevražedných útoků. U Černých vdov šlo o zpracování rusko-čečenského konfliktu a u Tamilských

tygřic se jednalo o sinhálsko-tamilský konflikt. Dále jsem se věnovala analyzování postavení ženy v dané společnosti. Zde se ukázalo, že jak postavení čečenské, tak tamilské ženy důvodem konfliktu rapidně kleslo. Další kapitoly byly věnované motivům, které byly zanalyzovány na základě výpovědí a rozhovorů zajatých atentátnic.

Jako metodologii jsem v rámci své diplomové práce zvolila komparativní případovou studii. V té komparuji motivy ke spáchání sebevražedných útoků u Černých vdov a Tamilských tygřic.

U Černých vdov se jedná převážně o motivaci náboženskou a světskou, konkrétně o osobní motivaci z důvodu smrti blízké osoby, kterou chtějí pomstít. Tím se potvrdila jedna z mých hypotéz. Černé vdovy motivuje touha po pomstě za ztrátu svých milovaných blízkých v důsledku válečného konfliktu s Ruskem. Ženy, které v čečenské společnosti žijí, jsou ovlivňovány ruskou nadvládou a čečenským vlastenectvím. Pokud zažijí osobní ztrátu v podobě smrti člena rodiny, opouští svůj dosavadní život a vydají se na cestu mučednic jakou budoucí členky Černých vdov. Většinou se rozhodnou k sebevraždě i v důsledku toho, že se staly obětí sexuálního násilí a tím pádem ztratily svou hodnotu. Některé ženy zažijí trauma, které je tak emocionálně náročné a bolestivé, že si ho nejsou schopny logicky odůvodnit. V tomto případě se tak velmi často uchylují k náboženství. Nechají se naverbovat za účelem toho, aby mohly spáchat teroristický útok za účelem vyššího principu. Věří tomu, že jejich akt bude brán jako mučednická smrt a dočkají se odměny v posmrtném životě.

U Tamilských tygřic je hlavní motiv separatistický, kdy se snaží získat práva pro tamilskou minoritu a dosáhnout vytvoření nezávislého státu Ílamu. Drtivá většina žen obětovala svůj život pro osamostatnění tamilské menšiny. Má hypotéza o nacionalistické motivaci Tamilských tygřic se tedy potvrdila. Velmi důležitá je i etnická motivace – již z dávné historie existuje vleklý konflikt mezi Sinhálci a Tamily. Pokud jde o osobní motivy i zde ženy páchají sebevražedné útoky kvůli znásilnění. Některé ženy se přidávaly k Tamilským tygřicím i kvůli tomu, že se snažily emancipovat a osvobodit se od nadvlády mužů. Překvapivým zjištěním bylo, že se ženy přidávaly k Tamilským tygřicím kvůli ekonomickým a sociálním důvodům. Ženy na Srí Lance totiž často žijí ve velmi chudých podmínkách a jako důvod k začlenění do teroristické organizace jim bohatě stačí jistota pravidelné stravy a ošacení.

V obou případových studiích je možno nalézt odlišné cíle útoků. Cíle útoků Černých vdov chtějí poukázat na problematiku suverenity čečenské menšiny na území Ruska, kde se sebevražední útočnice ve svých útocích zaměřují na oblasti s výskytem

velkého množství potenciálních obětí, jako jsou divadla, kina, obchodní centra či letiště. Mezi nejčastější cíle Tamilských tygřic patří konkrétní jednotlivci, většinou vysocí státní představitelé. Dále se jejich cíle orientují na ekonomické, politické a kulturní instituce. Výjimkou nejsou ale ani útoky na vojenské objekty.

Při srovnání ženských sebevražedných skupin jsem dospěla k závěru, že většina rysů je všem skupinám stejná, ať se jedná o Tamilské tygřice nebo Černé vdovy, a to navzdory geografické vzdálenosti a rozdílnosti náboženského vyznání. Tím se potvrdila má poslední hypotéza. U všech těchto skupin lze spatřovat genderový rozměr – snahu žen vyrovnat se mužům. Často je to pro ně jediný způsob, jak zvýšit svůj sociální status v rodině, protože po svém činu je celá rodina uctívána a dokonce dostane i finanční odměnu. Sebevražedný útok se tedy stává jedinečným způsobem, jak se stát „celebritou.“ Postavení ženy v těchto společnostech (ať muslimské nebo hinduistické) je stále slabší než postavení muže. Na ženu je nazíráno především jako na matku a manželku. Nicméně tento pohled na ženu se postupem času měnil, v souvislosti s válečnými konflikty, kdy žena musela přebírat mužskou roli a postarat se o rodinu.

Za více než 20 let ženského sebevražedného terorismu se atentátnicím podařilo v této oblasti dosáhnout zrovnoprávnění s muži. To má za následek fakt, že začínají být rovnocenně podezřelé. Důkazem toho můžou být irácké provinční volby, při kterých byly najímány do volebních místností ženy, které měly za úkol prohledávat přicházející Iráčanky. Tím, že už nejsou ženy atentátnice vzácným jevem, nastává situace, kdy teroristické skupiny zvažují, co dál. Smutné je, že na řadu přichází děti. Především tamilská LTTE je známá svou jednotkou dětských atentátníků zvanou Děťští tygři.

Summary

The aim of the study was to analyze the main themes of female suicide bombers with Chechen widows and Tamil Tigress. Research suggests that in neither case is not only one motive, but rather a multi-causal phenomenon. In each study, it is possible to find more motives that some consider being the majority. Some themes in the individual women's groups differ. The roots of female suicide terrorism dates back to 1985, when she was sixteen she drove a truck laden with explosives into a military convoy. Recruit women for terrorist organizations greatly advantageous, because women are naturally seen as peaceful beings and defender of life, and thus are not suspected as much. Another advantage is that under its traditional drapable clothing can hide an explosive belt or fake pregnancy. Bombers can come silently in a place where there are high concentrations of people. The problem is even safety inspections, according to the customs of man can not search a woman. Particular advantage is the fact that suicide bombers will attract much more media attention, but all over the public than a suicide bomber.

I chose a methodology of comparative case study for this thesis. I compare motives to commit suicide attacks by the Black Widows and the Tamil Tigers.

Religious and secular predominantly motivate black widows. This was confirmed by one of my hypotheses. Black Widows are motivated by the desire for revenge for the loss of their loved ones because of the conflict with Russia. The Russian and Chechen domination of patriotism influence women, who live in Chechen society. If they experience a personal loss as the death of a family member, leave their life and embark on the path of martyrs as a future member of the Black Widows. Mostly they decide to commit suicide as a consequence that they have been victims of sexual violence and thus lose their value. Some women experience trauma that is so emotionally challenging and painful that it is not able to logically justify. In this case, they are very often resorted to religion. Allow them to enlist in order that they can commit a terrorist attack in order to a higher principle. They believe that their act will be considered a martyr's death, and will also see the rewards in the afterlife.

In Tamil Tigress is the main motive separatist motive when they are trying to get the rights for the Tamil minority and achieve an independent state of Eelam. The vast majority of women sacrificed their lives for the independence of the Tamil minority. Very important is the ethnic motivation - is already ancient history, there is protracted

conflict between the Sinhalese and Tamils. Regarding to personal motives here women commit suicide attacks because of rape. Some women were added to the Tamil tigers also because they tried to liberate and emancipate it from the domination of men.

In both case studies, it is possible to find different targets of attacks. Targets of attacks Black widows want to highlight the issue of sovereignty of the Chechen minority in Russia, where suicide bombers in their attacks focus on an area where a large number of potential victims, such as theatres, cinemas, shopping centres and airports. The most common targets of Tamil Tigress include specific individuals, mostly high-ranking state officials. Furthermore, their objectives focus on economic, political and cultural institutions. Not the exception but even attacks against military objectives.

By comparison of female suicide groups, I have concluded that most of the features are the same for all groups, whether they are Tamil tigress or black widow, despite the geographical distance and differences in religion. For all these groups can be seen as a gender dimension - women's efforts to deal with men. Often this is the only way for them to increase their social status in the family, because after they did the whole family worshiped and even gets a cash prize. Suicide attack thus becomes a unique way to become a celebrity. The position of women in these societies (whether Muslim or Hindu) is still weaker position than men. For a woman is viewed primarily as a mother and wife. However, this view of the woman changed over time, in connection with armed conflicts, the woman had to assume a male role and take care of the family.

For more than 20 years of female suicide terrorism, female bombers succeeded in this area to achieve equality with men. This results in the fact that starting to be equally suspicious. Proof of this can be an Iraqi provincial election, in which they were hired to polling stations women who were supposed to scan incoming Iraqi. That women bombers are no longer a rare phenomenon arises a situation where terrorist groups are considering what to do next. Sadly, the series comes to children. Especially the Tamil LTTE is known for its paediatric unit of assassins called the Paediatric Tigers.

Použitá literatura

Monografie a sborníky

Blackwellova encyklopedie, 2000 dle MIKA, Otakar J. *Současný terorismus: řešení krizových situací*. 1. vyd. Praha: Triton, 2003. ISBN 8072544098

BLOOM, Mia. *Dying to Kill: The Allure of Suicide* [online], New York: Columbia University Press, 2005, s. 142, [cit. dne 2015-03-15]. Dostupné z: <http://site.ebrary.com/lib/cuni/reader.action?docID=10183611> ISBN 9780231509862

CORDESMAN, A.J. *Palestinian Forces: Palestinian Authority and Militant Forces*. Washington: Center for Strategic Studies, 2006.

CRAGIN K.R, DAILY A.S. *Women as terrorists: Mothers, Recruiters and Martyrs*. Kalifornie: Praeger, 2009. ISBN 0275989097

MAKARIUSOVÁ, R. *Terorismus, Globální terorismus a éra Al-Káidy*, Praha: MUP, 2013. ISBN 978-80-86855-95

MAREŠ, Miroslav. *Terorismus v ČR*, 2005. Brno: Centrum strategických studií. ISBN 80-903333-8-9

MERARI, A. *Driven to Death*. 2010. ISBN 9780195181029

MIKA, Otakar J. *Současný terorismus: řešení krizových situací*. 1. vyd. Praha: Triton, 2003. s. 32, ISBN 80-7254-409-8

Oxfordský slovník světové politiky, 2000; cit. dle MIKA, Otakar J. *Současný terorismus: řešení krizových situací*. 1. vyd. Praha: Triton, 2003. ISBN 80-7254-409-8

RADĚJ, T. Sebevražedný terorismus: kult mučedníka v islámu. In: SOULEIMANOV, Emil (ed) *Terorismus: pokus o porozumění*. vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2010. ISBN 978-80-7419-038-4

SOULEIMANOV, E. *Konflikt v Čečensku. Minulost, současnost, perspektivy*. Praha: SLON, 2007. ISBN 978-80-7419-066-7

SOULEIMANOV, Emil a kol. *Terorismus: pokus o porozumění*. vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2010. ISBN 978-80-7419-038-4

ŠMÍD, T., VAŘURA, V. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007. ISBN 978-80-7325-126-0

Odborné články a studie

BLOOM, Mia, *Female Suicide Bombers: a global trend* [online], *Daedalus*: Winter, 2007, Vol. 136, N. 1 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.mitpressjournals.org/doi/abs/10.1162/daed.2007.136.1.94#.VRqEzFxEuQ>

CRONIN, Audrey Kurth. *Terrorists and Suicide Attacks*. [online]. CRS Report for Congress: The Library for Congress. 2003. s. 4. [cit. 2015-05-04]. Dostupné z: <http://fas.org/irp/crs/RL32058.pdf>

DE ALWIS, Malathi. The Changing Role of Women in Sri Lankan Society, *Social Research*. [online], 2002, Vol. 69, No. 3., str. 677. [cit. dne 2015-04-18] Dostupné z: <http://web.b.ebscohost.com/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=d4315217-ac7c-4398-b29d-18df7598c7d2%40sessionmgr113&vid=1&hid=106>

FOLTIN, P., ŘEHÁK, D. Důvody realizace a formy terorismu. *Obrana a strategie*. 2005 [online]. [cit. dne 2015-05-11]. Dostupné z: http://www.mocr.army.cz/mo/obrana_a_strategie/1-2005cz/foltin.PDF

GILL, P. A Multi-Dimensional Approach to suicide Bombing in *International Journal of Conflict and Violence*. Vol. 1 (2), 2007, s. 142-159. ISSN 1864-1385

GONZALES-PEREZ, Margaret. *Female Suicide Bombers in Domestic and International Terrorist Groups*. [online]. Vancouver: WPSA Annual Meeting, 2009. [cit. dne 2015-03-20]. Dostupné z: http://citation.allacademic.com/meta/p_mla_apa_research_citation/3/1/7/0/4/pages317041/p317041-5.php

JACQUES K., TAYLOR, P. J, Male and Female Suicide Bombers: Different Sexes, Different Reasons? *Studies in Conflict & Terrorism*. Volume 31, Issue 4, 2008

PAŘÍZKOVÁ, Lada. Motivace k terorismu a východiska boje s ním. *Obrana a strategie*, 2005, roč. 2, S. 43-54.

RAMASUBRAMANIAN, R. *Suicide Terrorism in Sri Lanka*. [online] 2004. Vol. 5. [cit. dne 2015-04-16]. Dostupné z: <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?lang=en&id=29174>

SCHWEITZER, Y. (2006) Palestinian Female Suicide Bombers: Reality vs. Myth in Schweitzer, (2006) *Female Suicide Bombers: Dying for Equality?* Tel Aviv: Jaffe Center for Strategic Studies, str. 31-34
[http://www.inss.org.il/uploadimages/Import/\(FILE\)1188302013.pdf](http://www.inss.org.il/uploadimages/Import/(FILE)1188302013.pdf)

SMOLÍK, Josef. Teroristé: psychologie nesmiřitelných, *Psychologie Dnes*, 2006, Praha: Portál, roč. XII, č. 7-8, s. 16-18, ISSN 1212-9607

SPECKHARD, Anne. *The Emergence of Female Suicide Terrorism* [online]. Washington DC: Georgetown University Medial Center, 2008, Vol. 31, č. 11, s. 997. [cit. dne 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10576100802408121#.VRqFOFxZEUQ>

SPECKHARD, Anne, AKHMEDOVA, Khapta. *Black Widows: The Chechen Female Suicide Terrorists*. [online]. Tel Aviv: INSS, 2006. S. 63. [cit. dne 2015-04-1] Dostupné z: <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?id=91164>

STACK-O'CONNOR, Alissa. *Lions, Tigers, and Freedom Birds: How and Why the Liberation Tigers of Tamil Eelam Employs Women*. Terrorism and Political Violence. [online]. 2007, Vol. 19, Iss. 1. [cit. dne 2015-04-22] Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09546550601054642#>

VON KNOP, Katharina. The Female Jihad: Al Qaeda's Women, *Studies in Conflict & Terrorism*. [online]. Garmisch: Marshall European Center for Security Studies, 2007, vol. 30, č. 5, s. 399. [cit. 2015-03-16]. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10576100701258585#.VRvgKFxZEUQ>

ZEDALIS D.D. *Female Suicide Bombers* [online], Carlisle: Strategic Studies Institute, 2004, s. 10., [cit. 2015-3-15]. Dostupné z: <http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdf/files/PUB408.pdf>

Internetové zdroje

ALISON, M. *Female combatants of the LTTE and IRA: a comparative study*. Tamilcanadian. 2004 [online]. [cit. dne 2015-04-20] Dostupné z: <http://www.tamilcanadian.com/page.php?cat=52&id=2430>

Asociace pro mezinárodní otázky. *Džihád mezi politikou a náboženstvím: Hledání logiky „islámského terorismu“*. [online] [cti. dne 2015-05-04] Dostupné z: <http://www.amo.cz/publikace/dzihad-mezi-politikou-a-nabozenstvim---hledani-logiky-islamskeho-terorismu.html>

BEYLER, Clara. *Messengers of Death – Female Suicide Bombers*. International Institute for Counter-Terrorism. [online] 2003. [cit. dne 2015-04-20] Dostupné z: <http://www.ict.org.il/Article/854/Messengers%20of%20Death%20-%20Female%20Suicide%20Bombers>

Česká televize. *Sebevražedné atentátnice se odpálily v moskevském metru*. [online]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/85307-sebevrazedne-atentatnice-se-odpalily-v-moskevskem-metru/>

Český rozhlas. Kdo jsou Tamilské tygřice? Hrdličková Zuzana [online]. [cit. dne 2015-04-18] Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/lekari/srilanka/_zprava/424180

FILKINS, Dexter. Sri Lankan President Wounded in Suicide Bomber Attack. *New Yorker Times*. [online]. 1999. [cit. dne 2015-04-25] Dostupné z: <http://articles.latimes.com/1999/dec/19/news/mn-45445>

GARGAN, Edward. Suicide Bomber Kills President of Sri Lanka. *The New York Times*. [online]. 1993. Dostupné z: <http://www.nytimes.com/1993/05/02/world/suicide-bomber-kills-president-of-sri-lanka.html> [cit. dne 2015-04-25]

Help a Man. Světlana Gannuskina - vraždy žen v Čečensku [online] Dostupné z: <http://www.helpaman.org/cz/2010/01/16/svetlana-gannuskina-2/>

Hezbollah Enlists Women As Terrorists. *Hezbollah*. [online], 2013. [cit. dne 2015-03-20] Dostupné z: <http://www.idfblog.com/hezbollah/2013/08/18/hezbollah-enlists-women-as-terrorists/>

CHUGH, Nishtha. *Sri Lanka Civil War*. [online]. 2012. Dostupné z: http://www.fairobserver.com/region/central_south_asia/sri-lanka-civil-war/ [cit. dne 2015-04-18]

KALÁB, Miloš. Sebevražedné teroristky. *Britské listy* [online]. 2011. Praha: Občanské sdružení Britské listy. [cit. dne 2015-03-16]. Dostupné z: <http://www.blisty.cz/art/56868.html> . ISSN 1213-1792

Mail Foreign Service. Iraqi woman recruited army of female suicide bombers by having them raped... then told them martyrdom was only way to escape shame. *Mail Online*. [online]. 2009. [cit. dne 2015-3-16]. Dostupné z: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-1134976/Iraqi-woman-recruited-army-female-suicide-bombers-having-raped--told-martyrdom-way-escape-shame.html>

MINAŘÍK, David. Srí Lanka – konflikt idejí a identit. *Global politics*. [online]. 2009. Dostupné z: <http://www.globalpolitics.cz/studie/sri-lanka---konflikt-ideji-a-identit> [cit. dne 2015-04-15]

News.com.au. *Black widow Madina Alieva suicide bombing kills one, injures dozens*. [online]. Dostupné z: <http://www.news.com.au/world/black-widow-madina-alieva-suicide-bombing-injures-12/story-fndir2ev-1226650637376>

NY Daily News. Tot Pushed to be Like Bomber Mom. [online] 2007. Dostupné z: <http://www.nydailynews.com/news/world/tot-pushed-bomber-mom-article-1.215082> [cit. dne 2015-05-04]

PERRY, Alex. *How Sri Lanka's Rebel Build a Suicide Bombers*. Time [online]. 2006. Dostupné z: <http://content.time.com/time/world/article/0,8599,1193862,00.html> [cit. dne 2015-04-20]

REUTER, J. The American Committee for Peace in Chechnya. *Chechnya's Suicide Bombers: Desperate, Devout, or Deceived?* [online] 2014 Dostupné z: <http://www.radicalparty.org/content/american-committee-peace-chechnya-chechnya's-suicide-bombers-desperate-devout-or-deceived-jo> [cit. dne 2015-04-3]

Revue politika. *Čečenský terorismus a jeho dopady na Českou republiku*. [online] 2004/8. [cit. dne 2015-04-1]. Dostupné z: <http://www.revuepolitika.cz/clanky/714/cecensky-terorismus-a-jeho-dopady-na-ceskou-republiku>

RIAZ, Hassan. *What motivates the suicide bombers?* [online]. Yale: MacMillan center, 2009. [cit. dne 2015-03-16]. Dostupné z: <http://yaleglobal.yale.edu/content/what-motivates-suicide-bombers-0>

Srí Lanka. *Bezpečnostně-politická situace*. [online] 2008. Dostupné z: <http://srilankabezpecnost.blogspot.cz/2008/10/historie-sinhlsko-tamilskho-konfliktu.html> [cit. dne 2015-04-15]

STEINHÄUSLER, Friedrich. Teroristické hrozby členským státům NATO – bestiálnost. *NATO Review* [online]. 2007, 1. vyd. [cit. 2015-3-10]. Dostupné z: <http://www.nato.int/docu/review/2007/issue1/czech/art4.html>

ŠMÍD, T. Pár poznámek k tragédii v Beslanu. *Revue Politika*, 2005, č. 1 [online]. Dostupné z: <http://www.revuepolitika.cz/clanky/511/par-poznamek-k-tragedii-v-beslanu> [cit. dne 2015-04-3]

Terorismus. *Bezpečnostní informační služba*. [online]. Praha: BIS [cit. 2015-03-10]. Dostupné z: <http://www.bis.cz/terorismus.html>

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD
INSTITUT POLITOLOGICKÝCH STUDIÍ

Projekt diplomové práce

Ženský sebevražedný terorismus

Autor: Bc. Michaela Kellerová

Obor: Mezinárodní vztahy

Ročník: 1. ročník navazujícího magisterského studia

Akademický rok: 2013/2014

Vedoucí práce: PhDr. Radana Makariusová, PhD.

Souhlasím s vedením diplomové práce:

1. Úvodní část

➤ Vymezení tématu

Ženský sebevražedný terorismus zaměřený na motivy a strategie. Následná komparace tří sebevražedných skupin – Černých vdov, Tamilských tygřic a Hamásu.

➤ Proč toto téma? – zdůvodnění výběru a významu zvoleného tématu

Počet teroristických útoků roste a teroristické útoky jsou jednou z nejextrémnějších metod používaných teroristickými skupinami, ohrožující životy nevinných lidí a přinášející destruktivní psychologické a sociální důsledky pro obyvatelstvo. Problematika sebevražedných útoků je nesmírně důležitá, neboť abychom byli schopni zabránit páchání sebevražedných útoků, musíme nejprve pochopit mysl, motivy a strategii daného atentátníka či atentátnice.

K teroristickým akcím dochází z řady různých podnětů. Někdy na sebe teroristické organizace chtějí upozornit a hrdě se ke svým útokům hlásí. V opačném případě, ve snaze o minimalizaci rizika, volí strategii anonymity. Relevantním faktorem ovlivňujícím nejen toto chování, ale celý proces stanovování specifických cílů teroristických akcí, jsou příčiny neboli důvody realizace terorismu. Jedná se o poměrně členitou skupinu zahrnující politické, náboženské, kriminální a psychotické důvody.⁹⁵

Přestože je terorismus fenoménem, který je stále probírán v médiích, myslím si, že pozadí sebevražedných teroristických útoků je mnohem složitější. Sebevražedný atentátníci nemají jednotný profil a neexistuje univerzální definice sebevražedného atentátníka.

V posledních deseti letech se čím dál tím více setkáváme s ženskou participací na teroristických činech. Žena je považována za bytost křehkou a mírumilovnou, a proto zde dokonale funguje moment překvapení, kdy není nikým nepodezřívána. Ženy jako teroristky využívají nespočet výhod – menší riziko důkladné tělesné prohlídky či možnost skrýt nálož za volný šat.

Podle statistik, ženské sebevražedné mise činí zhruba 3% všech úspěšně provedených misí. Ačkoliv se to zdá jako relativně malé procento, má to větší dopady, které činí účast žen na teroristických aktivitách důležitým problémem. Je to

⁹⁵ P. FOLTIN a D. ŘEHÁK (2005) Důvody realizace a formy terorismu, pp 34-35. Dostupné na www.defenceandstrategy.eu/filemanager/files/file.php?file=6291

jev se silným veřejným odrazem, který vyvolává pozornost médií a široké veřejnosti.

Vztah mezi pohlavím a násilným chováním je složitý a nejlépe ho pochopíme v širším společenském kontextu. Jak afghánský učenec Amy Caiazza poukázal, tak kolektivní zanedbání péče žen v Afghánistánu byla promarněnou příležitostí předvídat, nebo dokonce znemožnit události z 11. září 2001. Společnosti, které tolerují a dokonce podporují násilí páchané na ženách v průběhu historie ukázaly, že mají tendenci být násilné i v jiných směrech. Nicméně spojení, pokud existuje, mezi násilím páchaného na ženách a násilím obecně je stále předmětem výzkumů. Analýza a vyhodnocení genderového násilí je výzvou – média a každodenní diskurz stále vnímá ženy spíš jako oběti násilí, než násilnice.⁹⁶

Pro svou práci jsem si vybrala tři významné teroristické skupiny - čečenskou ženskou sebevražednou skupinu Černé vdovy, Tamilské tygřice působící na Srí Lance a palestinskou teroristickou organizaci Hamás.

Vznik a působení Černých vdov je zakořeněno v rusko-čečenském konfliktu, který probíhá již od přelomu 18. a 19. Století. Přímá participace žen v povstaleckých jednotkách je zmiňována v první čečenské válce (1994-1996). Do konce roku 2004 ženy provedly 22 z 27 teroristických útoků v rámci rusko-čečenského konfliktu.

Působení Tamilských tygřic je v rámci srílanského konfliktu, které má etnicky založené rozepře mezi sinhálskou majoritou a tamilskou minoritou. V rámci tamilské menšiny se zformovalo hnutí Tygři za osvobození tamilského Ílamu (LTTE). Tamilští tygři/ce se za použití sebevražedných útoků domáhají jednání s vládou, aby uznala jejich samostatnost. Organizace má nejpočetnější zapojení žen do teroristické sebevražedné činnosti.

Palestinský Hamás má jako svůj cíl vznik samostatného státu Palestina, ale náboženství zde hraje klíčovou roli. Náboženská víra je neměnnou složkou. Palestínští muslimové budou stále muslimy a jejich nesnášenlivost vůči židům je zakořeněná hluboko v nich. V rámci skupin Fatah a Hamás se na sebevražedných útocích podílely i ženy. Ženy v Hamásu jsou dodnes nesmírně radikální součástí. Pořádají se pravidelná setkání pro ženy, které se společně motivují v nenávist vůči Izraeli.⁹⁷

⁹⁶ Gender and Terrorism. Dostupné na <http://www.trackingterrorism.org/article/gender-and-terrorism-female-suicide-missions>

⁹⁷ MAKARIUSOVÁ, R. (2013) *Terorismus, Globální Terorismus a éra Al-Káidy*. Praha: MUP Press.

➤ Cíl práce

Cílem práce je zanalyzovat důvody a motivy jedinců, v tomto případě žen, které je vedly k tomu, aby v rámci teroristické akce obětovaly své vlastní životy. Pro důkladnou analýzu se zaměřím na již zmíněné tři teroristické organizace.

➤ Formulace výzkumné otázky

- Jaké jsou důvody a motivy teroristek, aby si dobrovolně vzaly život?
- Souvisí členství v teroristických skupinách s postojem ženy ve společnosti?
- Jaké jsou rozdíly v motivaci sebevraždných atentátnic Černých vdov, Tamilských tygřic a Hamásu?
- Je zde možno nalézt shodné prvky u všech tří skupin?

➤ Hypotézy

Hypotéza 1: Čím silnější je motiv, tím snadněji dochází ke spáchání sebevraždného útoku.

Hypotéza 1a: Čečenské vdovy jsou motivovány sekulárně i nábožensky

Hypotéza 1b: Tamilské tygřice jsou motivovány nacionalisticky

Hypotéza 1c: Hamás je motivován nábožensky

Hypotéza 2: Separatistické důvody útoků je možno nalézt jak u Černých vdov, tak u Tamilských tygřic.

Hypotéza 3: I přes geografickou vzdálenost případů, etnickou a náboženskou rozdílnost mají všechny zkoumané případy shodné prvky.

Hypotéza 4: Ženy utlačované muži mají silnější tendenci k uchýlování se k sebevraždným útokům.

➤ Předpokládaná metoda zpracování tématu

Pro svou práci jsem zvolila metodologii komparativní případové studie. V první části práce budu analyzovat roli žen v sebevraždném terorismu, zejména se zaměřím na motivy a důvody. Následně zanalyzuji jednotlivé případové studie, kde rozeberu stimuly na konkrétních případech. Získané podklady použiji pro finální

komparaci všech tří studií a ověřím správnost formulovaných hypotéz.

Práci vložím do teoretického konceptu radikálního feminismu. Podle radikálních feministek patriarchální hodnoty určují hospodářské, politické a společenské podmínky. Útlak žen není založený na ekonomické moci mužů, nýbrž na sexualitě. Jediným řešením na odstranění sexuálního nátlaku je revolucí žen, která povede k sociální revoluci, a tím k proměně celé společnosti. Sebevražedný terorismus je tedy formou revoluce, díky které se chtějí stát nadřazení mužům a dosáhnout matriarchátu. Radikální feministky neoddělují veřejný život žen od soukromého, nýbrž vidí souvislost mezi postavením ženy ve společnosti a v rodině.

2. Předpokládaná osnova práce

- Úvod a cíl práce
- Vymezení sebevražedného terorismu
 - Historie sebevražedného terorismu
 - Charakteristika sebevražedných útoků
 - Profil sebevražedného atentátníka
- Radikální feminismus
- Role žen v sebevražedném terorismu
 - Psychologie ženského sebevražedného terorismu
 - Motivy
 - Náboženské motivy
 - Ideologické motivy
 - Sociální motivy
 - Osobní motivy
 - Ostatní motivy
- Černé vdovy
 - Čečenský konflikt
 - Postavení ženy v čečenské společnosti
 - Motivace
 - Cíle útoků
- Tamilské tygřice
 - Srílanský konflikt
 - Postavení ženy ve srílanské společnosti

- Motivace
- Cíle útoků
- Hamás
 - Izraelsko-palestinský konflikt
 - Postavení ženy v palestinské společnosti
 - Motivace
 - Cíle útoků
- Komparace
- Závěr

3. Seznam literatury a dalších zdrojů

Odborná literatura

- BRZYBOHATÝ, M. (1999) *Terorismus*. Praha: Aleš Čeněk.
- FORMÁNKOVÁ, L., RYTÍŘOVÁ, K. (eds.) (2004) *Abc feminizmu*. Brno: Nesehnutí.
- LANDAU, E. (2007) *Suicide Bombers: Foot Soldiers of the Terrorist Movement*. MN: Lerner Publishing Group.
- MAKARIUSOVÁ, R. (2013) *Terorismus, Globální Terorismus a éra Al-Káidy*. Praha: MUP Press.
- ŘEHÁK, D., FOLTIN, P. A STOJAR, R. (2008) *Vybrané aspekty soudobého terorismu*, Praha, Ministerstvo obrany – Agentura vojenských informací a služeb
- SOULEIMANOV, E. (2010) *Terorismus, pokus o porozumění*. Praha: Sociologické nakladatelství.
- SOULEIMANOV, E. (2011) *Konflikt v Čečensku*. Minulost, současnost, perspektivy. Praha: Eurolex Bohemia
- STRMISKA, M. (2001) *Terorismus a demokracie*, Brno, MU
- ŠMÍD, T. , SOULEIMANOV, E. A DILBAZI, E. (2007) Etnický konflikt v Čečensku, in: Šmíd, T. – Vařura, V. (2007) *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*, Brno, CDK

Odborné články

- ATTRAN, S. (2003) Genesis of the suicide terrorism. In *Review Social science*, roč. 7 March, vol. 29, Science. Dostupné na: www.sciencemag.org
- FOLTIN P. a ŘEHÁK D. (2005) *Důvody realizace a formy terorismu*, pp 34-35. Dostupné na www.defenceandstrategy.eu/filemanager/files/file.php?file=6291
- GUNARATNA, R. (2000) The LTTE and suicide terrorism. *India's National Magazine*, Vol. 17, Issue 03. Dostupné na: <http://www.hinduonnet.com/fline/fl1703/17031060.htm>
- PAŘÍZKOVÁ, L. (2005) Motivace k terorismu a východiska boje s ním, *Obrana a strategie*, roč. 2005, č. 1, s. 43-54. Dostupné na: <http://www.defenceandstrategy.eu/cs/archiv/rocnik-2005/1-2005/motivace-k-terorismu-a-vychodiska-boje-s-nim.html#.U5dvCF4SNCM>
- SCHWEITZER, Y. (ed) (2006) *Female Suicide Bombers & Dying for Equality?* Memorandum N84. Jaffee Center for Strategic Studies. Telaviv University, <http://www.tau.ac.il/jcss/memoranda/memo84.pdf>, pp. 25-41
- VICTOROFF J. (2005) The Mind of the Terrorist: A Review and Critique of Psychological Approaches, *The Journal of Conflict Resolution*. Vol. 49, No. 1 (Feb., 2005), pp. 3-42. Dostupné na: <http://www.jstor.org/discover/10.2307/30045097?uid=3737856&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21104283577323>

Internetové zdroje

- ALISON, M. (2004) *Female combatants of the LTTE and IRA: A comparative study*. Dostupné na <http://tamilcanadian.com/page.php?cat=456&id=2430>
- BIS: *Terorismus*. Dostupné na: (www.bis.cz/terorismus.html)
- Cronin, K. A. (2003): *Terrorists and Suicide Attacks*, CRS Report for Congress, The Library of Congress, on-line text, (<http://www.fas.org/irp/crs/RL32058.pdf>)
- ČT24. *Černé vdovy: čečenská hrozba pro Rusko*. Dostupné na: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/85342-cerne-vdovy-cecenska-hrozba-pro-rusko/>
- *Gender and Terrorism*. Dostupné na <http://www.trackingterrorism.org/article/gender-and-terrorism-female-suicide-missions>

- ISAYEV, R. (2004): *The Chechen woman and her role in the “new” society*, Prague Watchdog. Dostupné na:
(<http://www.watchdog.cz/index.php?show=000000-000015-000006-000008&lang=1&bold=women>)
- LARYŠ, M. (2008): *Čečenský organizovaný zločin v Ruské federaci*, Prague Watchdog. Dostupné na: (<http://www.watchdog.cz/?show=000000-000014-000434-000022&lang=3>)
- MITE, V. (2003): *Chechnya: What Is Driving Women To Suicide Missions?*, Radio Free Europe. Dostupné na:
(<http://www.globalsecurity.org/security/library/news/2003/07/sec-030709-rfel-161000.htm>)
- Muslimové v západní společnosti: diskriminuje islám ženy? Dostupné na
www:<http://www.blisty.cz/art/20912.html>
- PARFITT, T. (2003): *Meet Black Fatima - she programmes women to kill*, Telegraph, Dostupné na:
(<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/russia/1436622/Meet-Black-Fatima---she-programmes-women-to-kill.html>)
- RAMASUBRAMANIAN, R. (2004): *Suicide terrorism in Sri Lanka*, India, Institute for Peace and Conflict Studies, New Delhi, on-line text,
<http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Publications/Detail/?ots591=0c54e3b3-1e9c-be1e-2c24-a6a8c7060233&lng=en&id=29174>
- STURCKE, J. (2007): *Conflict in Sri Lanka Key events in Sri Lanka's Tamil separatist war*. Dostupné na:
<http://www.guardian.co.uk/world/2007/nov/02/jamessturcke>
- The national counterterrorism center, Hamás Dostupné na:
<http://www.nctc.gov/site/groups/hamas.html>
- ZEDALIS, D. D. (2004): *Female Suicide Bombers*, Strategic studies institute – US Army War College, on-line text,
(<http://www.strategicstudiesinstitute.army.mil/pdffiles/PUB408.pdf>)